ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 67ον ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ, 1931. Ἀριθ. 8.

Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύξασθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων. (Λουκ. θ΄. 28—36). (Ματθ. ζ΄. α΄. 9).

Τὸ ἐν ταῖς ἄνω περικοπαῖς ἐξιστορούμενον γεγονός, ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου ἡμῶν, εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον ἀξιοσημειώτων ἐπεισοδίων τῆς ἐπιγείου Αὐτοῦ παρουσίας. Δι᾿ αὐτοῦ ἀνεγείρεται ὀλίγον ὁ πέπλος τοῦ μυστηρίου τῆς μελλούσης ζωῆς, καὶ ἐπιχέεται φῶς ἐπί τινων οὐσιωδεστάτων ἀληθειῶν τῆς θρησκείας ἡμῶν.

Ὀλίγον πρὸ τῆς μεταμορφώσεως αὐτοῦ ὁ Κύριος εἶχε φανερώσει εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ τὰ ἀναμένοντα Αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις. Ὅτι ὤφειλε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, καὶ νὰ ὑποστῇ πολλὰ ὑπὸ τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, νὰ ἀποθάνῃ καὶ νὰ ταφῇ, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ν᾿ ἀναστηθῇ.

Οἱ λόγοι του ἐκεῖνοι εἶχον καταθορυβήσει τοὺς μαθητάς, οἵτινες ἀναμφιβόλως δὲν εἶχον μέχρι τοῦδε σαφῆ ἰδέαν περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Διδασκάλου των. Ὁ Πέτρος μάλιστα ἀκούσας ταῦτα ἐζήτησε νὰ ἀποτρέψῃ τὸν Διδάσκαλον ἀπὸ τὴν ὀδυνηρὰν ὁδὸν τὴν ὁποίαν οὗτος προδιέγραφε δι᾿ ἑαυτόν, καὶ ἐπετιμήθη δριμέως διὰ τοῦτο: **«Ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ!** (ἐχθρὲ) **σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων».**

Καὶ τότε, μεθ᾿ ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Κύριος τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην εἰς τὸ ὄρος, καὶ μεταμορφοῦται ἐνώπιον αὐτῶν. Διατί; Βεβαίως διὰ νὰ παρηγορήσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν πίστιν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἐπέδειξεν εἰς αὐτοὺς τὴν θεότητά Του, προεικονίζων τὴν ἐν οὐρανῷ δόξαν Του,

Ἡ ἐπιβεβαίωσις τῆς θεότητος Αὐτοῦ ἦτο ἀπαραίτητος διὰ τοὺς μαθητὰς οἵτινες μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης τὸν συνανεστρέφοντο ὡς διδάσκαλον καὶ θαυματουργόν, ἀπεσταλμένον μὲν παρὰ Θεοῦ, ἀλλὰ πάντως, δι᾿ αὐτούς, ἄνθρωπον. Τὴν θεότητά Του δὲ ἐβεβαίωσε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα: «Οὗτος ἐστιν ὁ Υἱός Μου ὁ ἀγαπητός. Αὐτοῦ ἀκούετε». Ὁμοία φωνὴ εἶχεν ἀκουσθῇ κατὰ τὴν βάπτισίν Του ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ἀλλ᾿ οἱ μαθηταὶ δὲν ἦσαν τότε παρόντες, διότι μετὰ τὴν βάπτισιν προσῆλθον πρὸς Αὐτὸν ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὑπ᾿ Αὐτοῦ κληθέντες. Καὶ ναὶ μέν, ὀλίγον πρὸ τῆς Μεταμορφώσεως οἱ μαθηταὶ καὶ ἰδίως ὁ Πέτρος, εἶχον ὁμολογήσει τὴν πίστιν των εἰς Αὐτὸν ὡς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ᾿ ἐκλονίσθη ἡ

πίστις των, ὅταν εὐθὺς κατόπιν ὁ Χριστὸς τοῖς ἀνήγγειλεν ὅσα ἔδει νὰ πάθῃ ἐν Ἱεροσολύμοις. Ἦτο λοιπὸν ἀνάγκη νὰ ἀκούσωσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ὁ Διδάσκαλός των εἶναι τῷ ὄντι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Αὐτὸς Θεός.

Ἡ ἐξ οὐρανοῦ φωνὴ ὑπέδειξε προσέτι τὸν Χριστὸν ***ὡς τὸν μόνον Διδάσκαλον καὶ Μεσίτην μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. «Αὐτοῦ ἀκούετε!»*** Ἔκπληκτοι οἱ μαθηταὶ βλέπουν τότε τὸν Μωϋσέα καὶ τὸν Ἠλίαν συνομιλοῦντας μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Τὸ θέαμα τῶν δύο τούτων ἐνδόξων μορφῶν τῆς Π. Διαθήκης, ἦτο ὡς εἰκός, πρᾶγμα λίαν συγκινητικὸν διὰ τοὺς μαθητάς, ὡς Ἰουδαίους καὶ τὴν συγκίνησιν ταύτην προδίδουν οἱ λόγοι τοῦ Πέτρου: «***Κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. Εἰ θέλεις ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωϋσῇ μίαν καὶ Ἠλίᾳ***». Ἀλλὰ πάραυτα ἡ νεφέλη τοὺς καλύπτει πάντας καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς νεφέλης ὡσεὶ ἐπιτιμοῦσα τὸν Πέτρον, ἀκούεται ὑποδεικνύουσα εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι τοῦ λοιποῦ μόνον εἰς τὸν Χριστὸν πρέπει νὰ προσέχωσιν: ***«Οὗτος ἐστιν ὁ Υἱός Μου ὁ ἀγαπητός, Αὐτοῦ ἀκούετε!»*** Ἐσήμαινεν ἐπιπλέον ὅτι ἡ Παλαιὰ Οἰκονομία — τὴν ὁποίαν ὑπετύπουν ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἠλίας — παρῆλθε καὶ παρεγράφη μὲ τὸν Νόμον, τὰς διατάξεις καὶ τοὺς τύπους τούτου, αἱ δὲ προφητεῖαι ἐξεπληρώθησαν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι τοῦ λοιποῦ μόνη πηγὴ ἀποκαλύψεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, μόνη πηγὴ διδασκαλίας, μόνη γνῶσις τῆς ὁδοῦ τῆς σωτηρίας, μόνος μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ μόνη θύρα διὰ τῆς ὁποίας νὰ δύνανται εἰσερχόμενοι νὰ εὕρωσι τὴν σωτηρίαν, εἶναι Ἐκεῖνος, ὁ Χριστός. ***«Αὐτοῦ ἀκούετε!»***

Ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἠλίας ἦσαν ὑπηρέται, πιστοὶ μὲν ὑπηρέται, ἀλλὰ τὸ ἔργον αὐτῶν ἐκπληρώσαντες ἔδει νὰ ἀπέλθουν. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Υἱός. Αὐτὸς διαμένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐκεῖνοι ἦσαν μάρτυρες τῆς ἀληθείας. Αὐτος εἶναι αὐτὴ ἡ Ἀλήθεια. ***«Αὐτοῦ ἀκούετε!»***.

Ἡ ἀπήχησις τῆς ἐπουρανίου φωνῆς θὰ παρηκολούθησε βεβαίως τοὺς μαθητὰς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης, ἀλλ' ἡ πλήρης σημασία τοῦ ***«Αὐτοῦ ἀκούετε»*** θὰ ἔγεινεν ὁλοκλήρως καταληπτὴ μόνον μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, καὶ κυρίως μετὰ τὴν ἔκχυσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. Τότε, ὡς ὑπὸ τὸ ἄπλετον φῶς τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου, θὰ διεκρίνετο ἡ πλήρης ἔννοια τῆς διαταγῆς ἐκείνης, καὶ ἡ ἐπιβαλλομένη εἰς τοὺς κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ὑποχρέωσις νὰ μεταδίδωσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους μόνον ἀληθείας ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ κυρουμένας, ἀπορρίπτοντες τὰς διδασκαλίας καὶ τὰ ἐντάλματα τῶν ἀνθρώπων. ***«Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ σωθήσεται»*** (Ἰωάν. ι΄. 9). ***«Εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός»***. (Α΄. Τιμ. 3.5).

Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος ἐπιδέχεται καὶ ἄλλην ἀκόμη ἔννοιαν, ἀφορῶσαν Αὐτὸν τὸν Χριστόν. Ποσάκις ὁ Κύριος δὲν θὰ ἐπόθησε νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν πλήρη γνῶσιν τοῦ προορισμοῦ τῆς ἐλεύσεώς Του, τῆς σημασίας τῆς ἐπιγείου Αὐτοῦ παρουσίας καὶ τῶν ἀναμενόντων Αὐτὸν παθῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναμενούσης Αὐτὸν δόξης! Ἀλλὰ ποῖοι ἤθελον δυνηθῆ νὰ χωρήσωσιν εἰς

τὴν κατανόησιν τούτων, μόνον ἀκούοντες ταῦτα; Διὰ τῆς Μεταμορφώσεως ὅμως ἀπεκαλύφθη ἐναργῶς εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ κηρύξωσι τὸ εὐαγγέλιον Του μαθητὰς ὅλη ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος τοῦ Χριστοῦ, ἐνετυποῦντο δὲ ταῦτα ἀνεξιτήλως ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν μαθητῶν καὶ ἐρριζοῦτο ἀκλονήτως πλέον ἐν τῇ ψυχῇ των ἡ περὶ τούτων πεποίθησις· ἔτι δὲ ἀπεκαλύπτετο εἰς αὐτοὺς ὅτι τὰ ἀναμένοντα Αὐτὸν πάθη καὶ ὁ θάνατος ἀπετέλουν μέρος τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ ἡ ἀποκάλυψις τῆς δόξης Αὐτοῦ, ὅπως στηριχθῶσιν αἱ δειλιῶσαι αὐτῶν ψυχαὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀπογνώσεως ὅτε θὰ ἔβλεπον τὸν Διδάσκαλόν των ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ κρεμάμενον. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς Χριστιανοὺς παντὸς αἰῶνος καὶ τόπου, ἡ σημασία τῆς Μεταμορφώσεως δὲν εἶναι μικροτέρα παρ' ὅτι ἦτο διὰ τοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ τότε. Μᾶλλον δέ, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν μετέπειτα συμβάντων, καὶ ὑπὸ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἀκατανικήνου δυνάμεως τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸ τὸ γεγονὸς τῆς Μεταμορφώσεως καθίσταται φάρος ἀκτινοβόλος, διαφωτίζων ὅλην τὴν Χριστολογίαν· Τὸ οὐράνιον ἐκεῖνο φῶς ἀποκαλύπτει τὸν Χριστὸν ἐν τῇ πραγματικῇ του ἀνθρωπότητι, ἥτις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐπιγείου Αὐτοῦ ζωῆς, εἶχεν ἀνάγκην τῆς ἄνωθεν ἐνισχύσεως καὶ παρηγορίας, ὡς μαρτυρεῖ ἡ συχνὴ καὶ ἀδιάλειπτος Αὐτοῦ προσφυγὴ εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ διὰ τῆς προσευχῆς. Ἐξ ἄλλου δὲ βεβαιοῦται ἡ θεότης Αὐτοῦ, ἐν σχέσει πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ἡ ὡς ἐκ τούτου ἀνυπολόγιστος ὑπεροχὴ Αὐτοῦ ὡς πρὸς τοὺς Προφήτας καὶ τοὺς ἁγίους τῆς Π. Οἰκονομίας. Διὰ τῆς Μεταμορφώσεως διακηρύττεται διαπρυσίως πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὅλων τῶν μετέπειτα γενεῶν ἡ διττὴ αὕτη ἀλήθεια. Ἐὰν δὲ θελήσωμεν νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν ἑρμηνείαν καὶ μέχρι τοῦ συμβολισμοῦ, ἡ στιγμιαία ἐκείνη ἐμφάνισις τοῦ Μωϋσέως καὶ Ἠλία ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῆς Μεταμορφώσεως, σημαίνει ὅτι ἡ Παλαιὰ Οἰκονομία παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτεί, ἐκπληρωθεῖσα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ, ***ὅστις μένει εἰς τὸν αἰῶνα.***

«***Καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος καὶ τὰ ἱμάτια Αὐτοῦ ἐγένοντο λευκὰ ὡς τὸ φῶς***». Ἐν τῷ ὄρει τῆς Μεταμορφώσεως, οἱ μαθηταὶ οἵτινες εἶχον γνωρίσει τὸν Χριστὸν ὡς ἄνθρωπον πτωχὸν καὶ προορισμένον, κατὰ τὴν ἰδίαν Του δήλωσιν, εἰς σκληρὸν θάνατον παρὰ τῶν ἀρχόντων τοῦ ἔθνους Του, στιγμιαίως βλέπουν Αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ θείᾳ αὐτοῦ δόξῃ καὶ λαμβάνουν ἀμυδράν τινα ἰδέαν τῆς μελλούσης δόξης, μεθ' ἧς ἔμελλε νὰ ἐμφανισθῇ κατὰ τὴν δευτέραν Αὐτοῦ Παρουσίαν. Ἡ βραχεῖα ἐκείνη βλέψις, ἂν καὶ θαμβωτική, ἤρκεσεν ὅπως στηρίξῃ διὰ παντὸς εἰς τὸ πνεῦμα των ἀκλόνητον τὴν περὶ τούτου πεποίθησιν. Τοῦτο ὁμολογεῖ ὁ Πέτρος (Β'. Καθολικῇ Ἐπιστολῇ, α'. 16—18) ὅπου λέγει, ὅτι δὲν ἐγνωστοποίησαν οἱ ἀπόστολοι τὰ περὶ τῆς δυνάμεως καὶ παρουσίας τοῦ Κυρίου, ἀκολουθήσαντες μύθους σοφιστικούς, ***ἀλλ' αὐτόπται γενόμενοι τῆς Αὐτοῦ μεγαλειότητος... ὄντες μετ' Αὐτοῦ ἐν τῷ Ὄρει τῷ ἁγίῳ :*** Καὶ ὁ ἕτερος τῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων τῆς Μεταμορφώσεως, ὁ Ἰωάννης, ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ πάλιν εἶδε τὸν δεδοξασμένον Κύριόν του ἐν ὀπτασίᾳ, καὶ περιγράφει τὴν δόξαν ταύτην μὲ λέξεις ἀνθρωπίνας αἵτινες δὲν ἐπαρκοῦν ἵνα δεόντως ἀποδώσωσι τὴν ὑπερφυσικὴν ἐκείνην δόξαν, ἀλλὰ συνοψίζονται εἰς τό : ***ἡ ὄψις Αὐτοῦ ἔλαμψεν ὡς ὁ ἥλιος.*** (Ἀποκάλ. α'. 14—16). Ὁποία λοιπὸν θὰ ἦναι ἡ δόξα ἥτις θὰ Τὸν περιβάλλῃ ὅταν ἔλθῃ ἐπὶ

τῶν νεφελῶν μετὰ τῶν ἀγγελικῶν Του στρατιῶν, ἵνα κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ νὰ βασιλεύσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων!».

Τέλος, ἐκ τῆς Μεταμορφώσεως, ***βεβαιοῦται καὶ ἡ μέλλουσα δόξα τῶν πιστῶν,*** ὅσοι ἀκολουθήσαντες τὸν Σωτῆρά των ἐπὶ γῆς, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ὑποστάντες θυσίας, θέλουν μεθέξει τῆς δόξης καὶ εὐδαιμονίας τοῦ οὐρανίου περιβάλλοντος, αἰνοῦντες αὐτὸν διὰ παντός. «***Καὶ ἡ πόλις*** (ἡ ἐπουρανία) ***οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ, ἡ γὰρ δόξα τοῦ Θεοῦ ἐφώτισεν αὐτὴν καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ Ἀρνίον. Καὶ τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπατήσουσι, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτήν... Καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν ἐν αὐτῇ***». (Ἀποκάλ. κα΄. 22—26).

Εἴθε πάντες νὰ ἀξιωθῶμεν τῆς μακαρίας ταύτης καταστάσεως. Γένοιτο.

(Ἐκ τῶν τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη)

ΕΙΣ ΤΙ ΧΡΗΣΙΜΕΥΕΙ Ο ΖΥΓΟΣ;

Ἄρατε τὸν ζυγόν Μου ἐφ' ἡμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' Ἐμοῦ . . . ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός ἐστι καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν.

(Ματθ. ια΄. 29).

Ὁ Κύριος ἡμῶν, ἀφοῦ προσκαλεῖ τοὺς κεκοπιακότας καὶ πεφορτισμένους νὰ ἔλθωσι πρὸς Αὐτὸν διὰ νὰ εὕρωσιν ἀνάπαυσιν, προσθέτει καὶ τὰς λέξεις ***ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ἡμᾶς.*** Ἰδοὺ ἐκ πρώτης ὄψεως μία ἀντίφασις, καὶ ἀγόμεθα νὰ σκεφθῶμεν: «Μήπως ἡ κατὰ Χριστὸν ζωὴ εἶναι πράγματι ὁποία τὴν παριστάνουν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ—ἓν ἐπὶ πλέον φορτίον προστιθεμένον εἰς τὸ φορτίον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἕνας περιορισμὸς ἀνωφελής, μία ἐκζεζητημένη ἀκρίβεια περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν Χριστιανικῶν καθηκόντων, μία βαρεῖα καὶ ἄσκοπος ἀπαγόρευσις καὶ ἀντίφασις πρὸς πᾶν ὅ,τι καθιστᾷ τὸν βίον χαροποιὸν καὶ ἐλεύθερον; Δὲν ἀρκεῖ ἆρά γε τὸ φορτίον τῆς ζωῆς χωρὶς νὰ ἐπιβαρυνθῇ καὶ μὲ ἕνα ***ζυγόν;***

Ἀπορεῖ τις ἀληθῶς, πῶς ἐδόθη πίστις τόσον γενικὴ εἰς μίαν τόσον φανερὰν παρερμηνείαν καὶ ἐσφαλμένην ἀντίληψιν τῶν ὡς ἄνω ἁπλουστάτων λόγων τοῦ Χριστοῦ. Ἐστάθητέ ποτε νὰ σκεφθῆτε περὶ τῆς λέξεως ***ζυγοῦ,*** τί σημαίνει, καὶ εἰς τί χρησιμεύει; Προορισμὸς τοῦ ζυγοῦ εἶναι νομίζετε, νὰ ἐπαυξήσῃ τὸ βάρος τὸ ὁποῖον φέρει ἢ σύρει τὸ ὑποζύγιον; Ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον! Εἶναι προωρισμένος νὰ ἐλαφρύνῃ τὸ βάρος τοῦτο. Θὰ ἦτο ἀνυπόφορον τὸ βάρος τοῦ ἀρότρου, ἂν ἔλειπεν ὁ ζυγός, Ὁ ζυγὸς κατανέμει τὸ βάρος τοῦ ἀρότρου εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ αὐχένος τοῦ ζώου, ἐφαρμοζόμενος καταλλήλως εἰς τοῦτον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐμποδίζῃ πᾶσαν προστριβὴν ἐπὶ τῶν ὀστῶν τῶν ὤμων, καὶ νὰ ἐπιτρέπῃ ὥστε τὸ ζῶον νὰ σύρῃ ἐν ἀνέσει τὸ βάρος τοῦ φορτίου. Δὲν εἶναι ἑπομένως ὄργανον βασανιστήριον, ἀλλ' ἀνακουφιστικόν. Δὲν καθιστᾷ τὴν ἐργασίαν δυσχερεστέραν καὶ κοπιωδεστέραν, ἀλλ' εὐκολωτέραν καὶ ἀνετωτέραν. Καὶ ὅμως, ὅταν γίνεται λόγος

περὶ τοῦ Χριστιανικοῦ ζυγοῦ, ἀκούομεν κοινῶς νὰ ἐκφράζωνται οἱ ἄνθρωποι περὶ αὐτοῦ ὡς περὶ εἴδους τινὸς ***ἀγγαρείας,*** ἢ «σκλαβιᾶς», τὸν δὲ Κύριον ὡς ἐκ τούτου, νὰ θεωροῦν ὡς εἶδος τι αὐστηροῦ ἐργοδηγοῦ, ὅστις ἐπιβάλλει περιορισμοὺς σκληροὺς καὶ ἀπαιτεῖ θυσίας ἐκεῖ ὅπου δὲν συντρέχει λόγος.

Τὸ λάθος τοῦτο προκύπτει ἐκ τῆς ἀγνοίας, ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως τοῦ τί πράγματι εἶναι ***ζυγός,*** ὄχι βεβαίως ὁ ζυγὸς τῶν Ρωμαίων, — τὸ jugum, σημεῖον ὑποδουλώσεως, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἠναγκάζοντο νὰ διέλθουν οἱ αἰχμάλωτοι. Δὲν εἶχε κατὰ νοῦν τοιοῦτον ζυγὸν ὁ Κύριος, ἀλλὰ τὴν συνήθη ξυλίνην τραχηλιὰν τῶν ἀροτριώντων χωρικῶν τῆς Ἰουδαίας, ὁμοίας πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶχε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα κατασκευάσει πολλάς, ἐργαζόμενος ἐν τῷ ξυλουργείῳ τῆς Ναζαρέτ. Ἐγνώριζεν ἑπομένως κατὰ τί διαφέρει ὁ ζυγὸς ὁ καλός, ὁ ὁμαλός, ὁ καλῶς προσαρμοζόμενος εἰς τὸν αὐχενα, ἀπὸ τὸν ἀκανόνιστον, τὸν τραχύν, τὸν πλήρη ἀνωμαλιῶν καὶ προεξοχῶν, τὸν προστριβόμενον εἰς σημεῖα εὐαίσθητα καὶ καθιστῶντα μαρτύριον τὴν ἐργασίαν τοῦ ὑπομονητικοῦ ζώου. Τοιοῦτος δὲν εἶναι ὁ ζυγὸς τοῦ Χριστοῦ! Ἴδωμεν τώρα τί καὶ ποῖον τὸ φορτίον αὐτοῦ.

Τὸ φορτίον τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι ἰδιαίτερόν τι φορτίον, τὸ ὁποῖον ὑποχρεοῦνται ἀποκλειστικῶς οἱ Χριστιανοὶ νὰ φέρουν. Εἶναι τὸ ***φορτίον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς,*** τὸ ὁποῖον φέρει πᾶς ἄνθρωπος ἀπὸ γενετῆς μέχρι τάφου. Ἔβλεπεν ὁ Κύριος ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἔφεραν μετὰ κόπου καὶ δυσθυμίας τὸ φορτίον τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Δι' ἄλλους μὲν ἦτο κόπωσις, δι' ἄλλους ἀποτυχία, διὰ πολλοὺς καταστροφή, δι' ὅλους ἀγὼν καὶ ἀνησυχία. Καὶ ἐγνώριζεν ὅτι τὸ ζήτημα τὸ ὁποῖον ἀπησχόλει τὸν ἄνθρωπον τότε, τὸ ὁποῖον καὶ μέχρι σήμερον ἀποτελεῖ τὸ μέγα πρόβλημα τοῦ κόσμου, εἶναι πῶς νὰ βαστάσῃ τὸ φορτίον τῆς ζωῆς.

Καὶ ἐπρότεινε τὴν ἰδικήν Του λύσιν: «Βαστάζετε τὸ φορτίον σας ὅπως τὸ βαστάζω Ἐγώ. Πέρνετε τὴν ζωὴν ὅπως τὴν πέρνω Ἐγώ. Ἐξετάζετέ την ἀπὸ τῆς ἰδικῆς Μου ἀπόψεως, καὶ ἑρμηνεύετέ την ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδικῶν Μου ἀρχῶν. Λάβετε τὸν ἰδικόν Μου ζυγὸν ἐπάνω σας, καὶ θὰ τὸν εὕρητε ἐλαφρὸν καὶ ἀνεκτόν, ἐπιτρέποντα ἄνεσιν καὶ εὐρυχωρίαν κινήσεως καὶ καλῶς προσαρμοζόμενον, μὴ προκαλοῦντα προστριβάς, ἑπομένως καθιστῶντα τὸ φορτίον σας ἐλαφρόν. «***Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός ἐστι*** καὶ ***τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν***».

Ἐδῶ, ὡς βλέπετε, οὔτε ὑπαινιγμὸν κἂν δίδει ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ὅτι γινόμενοι ὀπαδοί Του θὰ ἀπαλλαγοῦν τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ νὰ φέρουν φορτία. Διότι ἔπρεπε τότε καὶ νὰ ἀπαλλαγοῦν αὐτῆς τῆς ζωῆς, ἀφοῦ αὐτὴ ἡ ζωὴ ἀποτελεῖ αὐτὸ τὸ φορτίον. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προτείνει καὶ ὑπόσχεται εἶναι νὰ καταστήσῃ τὸ φορτίον ὑποφερτόν. Ὁ ζυγὸς τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ τὸ ***μυστικόν Του,*** ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον ἀνακουφίζεται ἡ ἀνθρωπίνη ζωή, ἡ συνταγή Του πρὸς ἀπόκτησιν καλλιτέρας καὶ εὐτυχεστέρας ζωῆς. Καὶ πόσον εἶναι πολύτιμον διὰ ἕνα ἕκαστον νὰ γίνῃ κάτοχος τοῦ μυστικοῦ τούτου—τῆς συνταγῆς τῆς εὐτυχίας! Διότι, ὑπὸ τὴν ἔντασιν τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν περιστάσεων, οἱ ἄνθρωποι ἐπιλαμβάνονται τῶν καθηκόντων τῆς ζωῆς ἀδεξίως, κατὰ τρόπον ἀφύσικον, ὅπως τὸ ὑποζύγιον τὸ ὁποῖον ἐπιβαρύνει βαρὺς καὶ ἀκανόνιστος ἀπηρχαιωμένου σχεδίου ζυγός, τοῦ ὁποίου ἡ συνεχὴς προστριβὴ εἰς τὰ εὐαίσθητα

σημεῖα τοῦ αὐχένος καὶ τῶν ὤμων προκαλεῖ διαρκῆ ἐρεθισμὸν καὶ ἀφόρητον ὑπερευαισθησίαν. Τὸ μαρτύριον τοῦτο ἔρχεται ὁ Χριστὸς νὰ κατευνάσῃ, καὶ νὰ ἀνακουφίσῃ, ὑποδεικνύων τὸν τρόπον τῆς ἀπαλλαγῆς.—«***Μάθετε ἀπ᾿ Ἐμοῦ, ὅτι πρᾶος εἰμι καὶ ταπεινὸς τὴν καρδίαν, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ἐν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν***»........ ***Ἄρατε τὸν ζυγόν Μου ἐφ᾿ ἡμᾶς.*»** «Ἀντικαταστήσατε διὰ τοῦ ἰδικοῦ Μου ζυγοῦ τὸν παλαιὸν ζυγόν, κατανείματε τὸ βάρος καὶ μετατοπίσατε τὴν πίεσιν εἰς ἄλλα σημεῖα, ἀνακουφίζοντες τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχήν σας, ἐνῷ ἡ παλαιά σας φύσις, ἡ ὑπερευαίσθητος καὶ εὐερέθιστος καὶ τρωτή, θὰ ἀναισθητήσῃ καὶ θὰ γίνῃ ἀτροφικὴ ἐξ ἀχρηστεύσεως.»

Παντοῦ καὶ πάντοτε τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ συνίσταται εἰς τὸ νὰ πρὸσαρμόζῃ δεόντως καὶ τελείως τὸ φορτίον τῆς ζωῆς εἰς τοὺς ἀναλαμβάνοντας τὸν ζυγὸν Αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ νὰ προσανατολίζῃ δεόντως τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν ζωήν. Χωρὶς νὰ ἐκβιάζῃ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, προσανατολίζει ταύτην πρὸς τὸ φορτίον τῆς ζωῆς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐναρμονίζῃ τὴν ζωὴν πρὸς ὁλόκληρον τὸ περιβάλλον αὐτῆς καὶ νὰ ἀποκαθιστᾷ τοὺς κεκμηκότας ἐκ τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς αὐχμηρότητος τοῦ κόσμου εἰς νέαν ζωὴν χάριτος καὶ χαρᾶς.

Ὁ Χριστιανισμός, ὡς ἐδιδάχθη ὑπ᾿ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἀποτελεῖ τὴν ὑπερτάτην φιλοσοφίαν τῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἐδίδαξέ τις ποτέ. Ἀλλ᾿ ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ Χριστιανισμοῦ ἂς βεβαιωθῶμεν ὅτι πράγματι ὁμιλοῦμεν περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸν ὁποῖον ἐδίδαξεν Αὐτός,—ὄχι περί τινος τῶν πολλῶν ἐκδοχῶν τούτου.

(Ἐκ τῶν τοῦ Ἐρρίκου Δρώμμονδ).

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἐμοὶ δέ, μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι᾿ οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κόσμῳ.
(Γαλάτ. ϛ΄. 14).

Τῆς ἐκ Ρώμης πρὸς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Γαλατίας ἰδιοχείρου Ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἀφορμὴ ὑπῆρξαν αἱ ἐνέργειαι Ἰουδαϊζόντων διδασκάλων, ὅπως μεταστρέψωσι τοὺς ἐξ ἐθνῶν Γαλάτας χριστιανοὺς ἀπὸ τῆς πίστεως εἰς τὴν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ μόνου δικαίωσιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἵνα παραδεχθῶσι τὴν ἀνάγκην τῶν ἔργων τοῦ Νόμου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἵνα δὲ μειώσωσι τὴν ἐπιβολὴν τοῦ Παύλου, διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ ὁποίου εἶχον πηχθῆ αἱ Ἐκκλησίαι αὗται, ἠρνοῦντο καὶ αὐτὸ τὸ Ἀποστολικὸν αὐτοῦ ἀξίωμα.

Ὁ Ἀπόστολος εἰς τὰ προηγούμενα κεφάλαια ἀναιρεῖ τὰς ψευδολογίας τῶν ψευδοδιδασκάλων καὶ αὐστηρῶς ἐλέγχει τὴν ἀστάθειαν τῶν Γαλατῶν ἐκείνων Χριστιανῶν, οἵτινες τόσον ταχέως μετετίθεντο ἀπὸ τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας — τῆς πίστεως εἰς τὴν κατὰ χάριν τοῦ Χριστοῦ σωτηρίας — εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου· εἰς δὲ τὸ ἀνωτέρω χωρίον προβάλλει τὴν ἰδίαν του καύχησιν εἰς τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μόνου δύναται ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος νὰ νεκρωθῇ ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, γινόμενος ***νέα κτίσις.***

Καυτηριάζει δὲ τοὺς ψευδοδιδασκάλους, οἵτινες μὴ ἀνεχόμενοι νὰ βλέπωσι τὴν πνευματικὴν εὐημερίαν τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκείνων, διετάραττον ταύτην, ἐνσπείροντες Ἰουδαΐζούσας διδασκαλίας, κυρίως τὴν ἀνάγκην τῆς περιτομῆς, καὶ ὑποδεικνύει τὴν ἀνειλικρίνειάν των, ἐνῷ δὲν τηροῦσι οἱ ἴδιοι τὸν Νόμον, νὰ θέλωσι νὰ φανῶσι ζηλωταὶ ὑπὲρ τοῦ Νόμου, νὰ διαφημισθῶσι μεταξὺ τῶν ὁμοθρήσκων των Ἰουδαίων ὡς προσηλυτισταὶ τῶν Χριστιανῶν, ἀξιοῦντες ὅπως οἱ Γαλᾶται Χριστιανοὶ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν ἀποβλέπουσαν τὴν σάρκα διάταξιν τῆς περιτομῆς . . . ***«ἵνα εὐπροσωπήσουσιν ἐν σαρκί . . . Οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσονται»***.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν καύχησιν τῶν ψευδοδιδασκάλων, ὁ Ἀπόστολος προβάλλει τὸ καύχημά του ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, δεικνύων ἀφ᾽ ἑνὸς ὅτι ἐν τοῦτο κεῖται ἡ οὐσία τῆς διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίας, καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου ὅτι ἐναντίον τῆς ἰδέας τῆς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐξιλαστικῆς θυσίας, συγκεντροῦται ὅλη ἡ λύσσα τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ. Διότι ὁ Σταυρὸς εἶναι σύμβολον αἰσχύνης, διωγμοῦ, θανάτου, πρὸ τῶν ὁποίων ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ δειλιᾷ, ὅταν δὲ δὲν ἐνισχύεται ἄνωθεν, εὐκόλως δέχεται νὰ τραπῇ πρὸς ὁδὸν ὀλιγότερον ἀλγεινὴν τῆς τοῦ Γολγοθᾶ.

Ὁ Παῦλος ὅμως, ὅστις ἐν τῷ σώματί του ἔφερε τὰ «στίγματα τοῦ Χριστοῦ» —τὰς οὐλὰς τῶν πληγῶν καὶ τὰ ἄλλα σημεῖα τῶν κακουχιῶν ἃς ὑπέστη ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ—τελείως ἀψηφεῖ τὸν κίνδυνον τὸν ἐκ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ ἐπαπειλοῦντα πάντα ὁμολογοῦντα τὸν Χριστόν· ἀψηφεῖ τὴν αἰσχύνην, τοὺς διωγμοὺς καὶ τὸν ἀναμένοντα αὐτὸν μαρτυρικὸν θάνατον, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν δόξαν τῆς ***νέας κτίσεως*** ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, εἰς ἣν ἐγείρεται, ἀποθανὼν ὡς πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ ἀνακράζει: ***ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ.*** Τὴν καύχησίν του ὑποστηρίζει διττῶς, ἀφ᾽ ἑνὸς δηλῶν ὅτι τοῦ λοιποῦ εἶναι νεκρὸς δι᾽ αὐτὸν ὁ κόσμος, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἰδίαν του συμμετοχὴν εἰς τοῦτον: ***δι᾽ οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται,*** — ἀφ᾽ ἑτέρου δέ, ὅτι καὶ διὰ τὸν κόσμον αὐτὸς εἶναι πλέον νεκρὸς ὥς τις ἐσταυρωμένος: ***Κἀγὼ τῷ κόσμῳ.*** Ἐδῶ καταφαίνεται πόσον τελεία εἶναι ἡ μεταξὺ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ κόσμου διάλυσις παντὸς δεσμοῦ, πόσον τελεία ἡ ἀνακαίνισις τῆς ὅλης του ὑπάρξεως, ἥτις τὸν καθιστᾶ τοῦ λοιποῦ ***νέαν κτίσιν.*** Ὁ θάνατος τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἀφετηρία τῆς νέας ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ἡ δὲ πρὸς ταύτην ἄγουσα ὁδὸς εἶναι ἡ διὰ τῆς πίστεως εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐπιτελεσθεῖσαν θυσίαν ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. Ἄλλη ὁδὸς δὲν ὑπάρχει· οὔτε ὁ Νόμος, καὶ ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ τηρηθῇ ἐν ὁλοκληρίᾳ, οὔτε κατ᾽ ἰσχυρότερον λόγον αἱ κατὰ μέρος τυπικαὶ αὐτοῦ διατάξεις καὶ ἰδίως ἡ περὶ τῆς περιτομῆς, τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐκείνου σημείου τῆς εἰς τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον ὑπακοῆς, ἥτις τύπος οὖσα καθ᾽ ἑαυτήν, παρεγράφη μετὰ τῶν ἄλλων τυπικῶν διατάξεων, ὅταν ἦλθεν ὁ Χριστὸς ἵνα ἐν Ἑαυτῷ πληρώσῃ τὸν Νόμον.

Ἡ πνευματὴ κατάστασις πολλῶν ἐκ τῶν Γαλατῶν Χριστιανῶν ἥτις ἠνάγκασε τὸν Ἀπόστολον Παῦλον νὰ λησμονήσῃ τὴν σωματικήν του εὐπάθειαν, τὸ γῆρας του καὶ πρὸ παντὸς τὴν ἀσθενῆ του ὅρασιν, καὶ νὰ γράψῃ ἰδιοχείρως πρὸς τὰς Ἐκκληχίας τῆς Γαλατίας, διὰ νὰ ὑποδείξῃ τὸν κίνδυνον ὃν διέτρεχον, καὶ νὰ

ἐλέγξῃ μὲν αὐστηρῶς ἀλλὰ νὰ νουθετήσῃ ἐν ἀγάπῃ, ὡς πατὴρ πρὸς τέκνα πνευματικά, τὸν καρπὸν τοῦ κηρύγματός του, μήπως δὲν ἀναπαριστᾶται καὶ σήμερον μεταξὺ τῶν ὀνομαζομένων Χριστιανῶν; Ὁ Παῦλος, ἐὰν ἠδύνατο νὰ ἐπανέλθῃ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἐν μέσῳ τῆς χαρᾶς ἣν θὰ ᾐσθάνετο διὰ τῶν μέχρι περάνων γῆς ἀπήχησιν τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου, δὲν θὰ ᾐσθάνετο βαθυτάτην θλίψιν διὰ τὴν ἀστάθειαν τῆς πίστεως ὁλοκλήρων ὁμάδων Χριστιανῶν, οἵτινες διὰ λόγους κοσμικῆς εὐυποληψίας ἢ κοσμικοῦ συμφέροντος, ἢ καὶ πολλάκις κινούμενοι ἐκ διανοητικῆς ὑπεροψίας, αἰσχύνονται νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ κεῖται ἡ μόνη ὁδὸς τῆς σωτηρίας, ἀλλ' εἰς πᾶν ἄλλο καυχῶνται ἐκτὸς εἰς Τοῦτον; Κατὰ βάθος δέ, ἡ ὀξυδέρκεια τοῦ Ἀποστόλου ἆρά γε δὲν θὰ ἀνεκάλυπτε ὑπὸ ὅλας τὰς ποικίλας μορφὰς τῶν εἰσηγήσεων καὶ ἀποσκιρτήσεων, τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κόσμου; τὸ κατὰ κόσμον σκέπτεσθαι καὶ μετρεῖν καὶ σταθμίζειν, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ σήμερον τὸν μέγιστον κίνδυνον διὰ τοὺς φέροντας τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ; Ζῶντες ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόσμου, ὑφίστανται μοιραίως τὰς ποικίλας αὐτοῦ ἐπιδράσεις οἱ Χριστιανοί, οὔτε δύνανται νὰ ἀπομονωθῶσι τῆς ἀεννάου, καθημερινῆς σχέσεως, ἣν ἐπιβάλλει ἡ βιοπάλη καὶ τὰ μύρια ἄλλα καθήκοντα τῆς ὁμαδικῆς ζωῆς. Ἀνθρωπίνως, ἡ ἐν μέσῳ τῶν ἀντιπερισπασμῶν καὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ κόσμου διατήρησις τῆς πνευματικῆς ἰσορροπίας, εἶναι πρᾶγμα δυσκατόρθωτον. Ἀπαιτεῖται πρὸς ἀντιρρόπησιν μία ἰσχυροτέρα δύναμις — ἡ ὑπερτάτη, ἡ μοναδικὴ δύναμις, ἡ ἀκτινοβολοῦσα ἐκ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ. Ὑπὸ τὰς ἀκτίνας ταύτης, τήκονται τὰ συνδέοντα τὴν ψυχὴν πρὸς τὸν κόσμον δεσμά, ἡ δὲ μηδαμινότης τῶν ἐπιγείων συμφερόντων, τῆς παρ' ἀνθρώποις δόξης, ἐμφανίζεται καθαρῶς ὑπὸ τὸ φῶς ἐκεῖνο. Τὸ καύχημα τοῦ Παύλου παραμένει καὶ θὰ παραμείνῃ μέχρι τέλους, τὸ μόνον καύχημα καὶ στήριγμα τῆς πίστεως, ἡ μόνη παρηγορία καὶ ἡ μόνη ἐλπὶς τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Ὅσοι δέ, νεκρούμενοι κατὰ τὸ κοσμικὸν φρόνημα, ἔχουσιν ὡς μόνον ὁδηγὸν καὶ ἐλπίδα των τὴν εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον πίστιν, θὰ τύχωσι τῆς εὐλογίας τὴν ὁποίαν ὁ Παῦλος περατώνων τὴν πρὸς τοὺς Γαλάτας νουθεσίαν του, διακηρύττει ὡς βεβαίαν, ἐπιλέγων: ***Ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχοῦσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἔλεος, ἐπὶ τοῦ Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ,*** ὑποδεικνύων τοιουτοτρόπως καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ πιστῶς βαδίζοντες κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον εἶναι ὁ ***ἀληθὴς Ἰσραήλ***, ὁ πράγματι περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ.

— Τὸ δύσκολον δὲν εἶναι καὶ ἀδύνατον.

— Αἱ δυσκολίαι καὶ τὰ βάρη τῆς ζωῆς εἶναι ὡς ἓν χονδρὸν δέμα ξύλων· ἀδύνατον νὰ σηκωθῇ ὁλόκληρον. Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς νὰ τὸ σηκώσωμεν διὰ μιᾶς. Ἐν τῇ ἀγαθότητί Του λύει τὸ δεμάτιον καὶ μᾶς δίδει ἀπὸ ἓν ἢ δύο κομμάτια διὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν ἢ στιγμήν. Ἡμεῖς μόνοι μας αὐξάνομεν τὸ βάρος τοῦτο, ὅταν προσθέτωμεν εἰς τὸ βάρος τῆς σήμερον τὸ βάρος τῆς χθὲς καὶ πολλάκις, τὸ τῆς αὔριον.

— Ἡ ζωὴ δὲν ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ μεγάλας θυσίας καὶ μεγάλα καθήκοντα, ἀλλ' ἀπὸ μικρὰ τοιαῦτα, τῶν ὁποίων ἡ ἐκπλήρωσις κατορθοῦται ἐν ἀγάπῃ καὶ πραότητι, ἐν εἰλικρινείᾳ καὶ εὐπροσηγορίᾳ· ταῦτα δὲ καθιστοῦν εὐχάριστον τὸν καθημερινὸν βίον τῶν ἀνθρώπων—ὄχι ἡ βία.

ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

Ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶναι γεμάτη ἀπὸ θετικὰς προφητείας ἐπὶ ζητημάτων παγκοσμίου σπουδαιότητος. Αἱ προφητεῖαι αὗται δὲν περιορίζονται εἰς μακρὰς ἐπιτοπίους ὑποθέσεις, ἀλλ' ἔχουν ὡς ἀντικείμενόν των τὰς σπουδαιοτέρας χώρας τοῦ κόσμου, τὰ πλέον πεφημισμένα ἔθνη καὶ αὐτοκρατορίας, τὰς διασημοτέρας πόλεις. Μερικαὶ μάλιστα εἶναι τόσον εὐρεῖαι ὥστε περιλαμβάνουν τὴν ἱστορίαν ὁλοκλήρου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, καὶ ἐκτείνονται εἰς χρονικὸν διάστημα πέραν καὶ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς μας. Ὑπάρχουν προφητεῖαι διὰ τὸν Ἰσραήλ, διὰ τὴν Αἴγυπτον διὰ τὴν Βαβυλωνίαν, τὴν Περσίαν, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Τῦρον, τὴν Σιδῶνα, τὴν Νινευΐ, τὴν Βαβυλῶνα, τὴν Μέμφιδα, τὰ Θήβας καὶ δι' ἄλλας χώρας, πόλεις καὶ λαούς.

Καὶ τώρα ἐρωτῶμεν, τὶ ἔχομεν νὰ εἴπωμεν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου σήμερον; Τί ἔχει νὰ εἴπῃ ἡ ἱστορία δύο ὁλοκλήρων χιλιετηρίδων διὰ τὰς προφητείας ταύτας; Συνέβησαν εἰς τὰς διασήμους ἐκείνας αὐτοκρατορίας καὶ πόλεις καὶ τοὺς θαυμαστοὺς πολιτισμούς των ὅσα αἱ Γραφαὶ προεῖπον περὶ αὐτῶν, καὶ ὅσα οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ προγνωρίσῃ εἰμὴ μόνον ὁ Θεός; Ἢ μήπως ἔσχον διαφορετικὴν τύχην;

* * *

Ἡ βεβαιότης περὶ τῆς θείας προελεύσεως τῶν Γραφῶν, ἥτις προκύπτει ἐκ τῆς μελέτης τῶν Προφητειῶν, εἶναι φύσεως ἀδιασαλεύτου, ὁμοιάζουσα καὶ ὑπερβαίνουσα κατὰ πολὺ τὴν βεβαιότητα περὶ πολλῶν γεγονότων ἐξ ἀναντιρρήτων ἐμμέσων ἀποδείξεων. Καὶ ἰδοὺ ἕνα παράδειγμα. Διορίζεσαι ἔνορκος εἰς τὸ Κακουργοδικεῖον διὰ διαπραχθέντα φόνον. Εἶσαι ὑποχρεωμένος, σύμφωνα μὲ τὸν ὅρκον τὸν ὁποῖον ἔδωσες καὶ ἐκ καθήκοντος πρὸς τὴν πατρίδα σου, νὰ ἐκφέρῃς ἐτυμηγορίαν δικαίαν καὶ σύμφωνον πρὸς τὴν κρίσιν σου. Ἀπὸ τὴν ἐτυμηγορίαν αὐτὴν ἐξαρτᾶται ἂν ὁ κατηγορούμενος θὰ στιγματισθῇ καθ' ὅλον του τὸν βίον καὶ θὰ συντριβοῦν καρδίαι γονέων, συζύγου, τέκνων καὶ φίλων ὑπὸ βάρους τὸ ὁποῖον τίποτε δὲν δύναται νὰ μετακινήσῃ. Σοῦ τίθεται τὸ ἐρώτημα ἐὰν ὁ κατηγορούμενος τοῦ ὁποίου τὸ καλὸν ὄνομα εἶναι ἐξ ἴσου ἱερὸν πρὸς τὸ ἰδικόν σου, πρέπει νὰ σταλῇ ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν φυλακήν, ἢ καὶ νὰ καταδικαθῇ εἰς θάνατον;

Καὶ ὅμως συμβαίνει πολλάκις μία καὶ μόνον μαρτυρικὴ κατάθεσις νὰ προξενήσῃ τοιαύτην ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμά σου, ὥστε νὰ μὴ διστάσῃς νὰ ἀποφανθῇς, καίτοι ἐκ τῆς ἀποφάσεώς σου ἐξαρτῶνται τὰ σοβαρώτερα πράγματα. Ἡ ὑπὸ δίκην ὑπόθεσις εἶναι ἡ ἑξῆς; Ἐργοστασιάρχης τις εὑρίσκεται νεκρὸς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης πρὸς τὴν οἰκίαν του. Ἀπέθανεν ἀπὸ πλῆγμα σφαίρας καὶ ἦτο προφανὲς ὅτι εἶχε πέσει θῦμα δολοφόνου. Αἱ ὑποψίαι πίπτουν ἐπὶ ἑνὸς ἐκ τῶν ἐργατῶν τοῦ ἀποθανόντος τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀπολύσει κατόπιν προσωπικῆς ἔριδος καὶ ὁ ὁποῖος φέρεται εἰς δίκην. Ἡ ἔρις καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα ἀπόλυσίς του ἀποδεικνύονται. Μάρτυρες ἐπίσης καταθέτουν ὅτι ὁ κατηγορούμενος ἠπείλησε νὰ ἐκδικηθῇ καὶ ὅτι κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἐγκλήματος εἶχε θεαθῇ εἴς τι γειτονικὸν μέρος. Ἐπιπροσθέτως δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κατηγορουμένου εὑρέθη ὅπλον, τοῦ ὁποίου προσφάτως εἶχε γίνει χρῆσις. Ἕως ἐδῶ μὲν ὑπάρχουν ἰσχυροὶ λόγοι ὑποψίας, ἀλλὰ

γενομένης αὐτοψίας εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐγκλήματος διαπιστοῦται, ὅτι διὰ τὴν γέμισιν τοῦ ὅπλου εἶχε χρησιμοποιηθῇ τμῆμα ἐπιστολῆς ἥτις ἐπιδεικνύεται εἰς τοὺς ἐνόρκους καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην χάνεται πᾶσα ἐλπὶς ἀθωώσεως τοῦ κατηγορουμένου.

Ἔχομεν τίποτε εἰς τὴν ὅλην σειρὰν τῶν ἀποδείξεων τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ ὁποῖον νὰ ἀποδεικνύῃ ἀκριβεῖς τὰς διακηρύξεις τῶν Γραφῶν μετὰ τῆς αὐτῆς πειστικότητος μετὰ τῆς ὁποίας ἀπεδείχθη ἡ ἐνοχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, διὰ τῶν τεμαχίων τῆς ἐπιστολῆς; Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἔχομεν. Ἡ μαρτυρία τὴν ὁποίαν μᾶς παρέχουν αἱ **ἐκπληρωθεῖσαι** Προφητεῖαι τῶν Γραφῶν εἶναι ἔτι πειστικωτέρα.

* * *

Εἰς θρησκευτικὴν συνομιλίαν, τὴν ὁποίαν ὁ στρατηγὸς Wade ἔσχε μετὰ τοῦ συγγραφέως Νεύτωνος, ἐγέλασεν ὅταν ἤκουσε παρὰ τοῦ Νεύτωνος ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δύναται νὰ ἀποδειχθῇ διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν προφητειῶν, καὶ ἠρκέσθη νὰ εἴπῃ ἁπλῶς ὅτι αἱ προφητεῖαι ἐγράφησαν μετὰ τὰ γεγονότα. Ὁ Νεύτων ἀπήντησεν ὅτι ὑπῆρχον πολλαὶ προφητεῖαι αἱ ὁποῖαι ἐξεπληρώθησαν ἐσχάτως, καὶ πολλαὶ ἐπίσης αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐξηκριβωμένον ὅτι ἐγράφησαν πολλὰς ἑκατονταετηρίδας πρὸ τῶν γεγονότων. Ὁ στρατηγὸς ἐξεπλάγη καὶ ὡμολόγησεν ὅτι ἐὰν τὸ σημεῖον αὐτὸ ἠδύνατο νὰ ἀποδειχθῇ πέραν πάσης ἀμφιβολίας, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἐπιχείρημα ἐναντίον ἑνὸς τόσον ἀποδεδειγμένου γεγονότος, θὰ ἐπείθετο δὲ καὶ ὁ ἴδιος, καὶ μάλιστα προσέθεσεν, ὅτι αὐτὸς θὰ ἦτο ὁ καλλίτερος τρόπος ὅπως πεισθῇ πᾶς λογικὸς ἄνθρωπος περὶ τῆς ἀληθείας τῶν Γραφῶν.

Τὴν ἰδέαν ταύτην πρέπει νὰ δεχθῇ πᾶς τις ὡς ὀρθήν. Ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ προσαχθῇ μαρτυρία ὡς ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἀνέφερεν ὁ Νεύτων, τότε ἡ Θεία προέλευσις τῶν Γραφῶν τίθεται ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὡς καὶ ἡ ὕπαρξις τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν ὁποῖον αὗται προῆλθον.

Περὶ τοῦ ἐὰν ἡ μαρτυρία μας εἶναι τοιούτου εἴδους θὰ δυνηθῇ ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῆς κατωτέρω ἀναλύσεως, νὰ κρίνῃ ἐξ ἰδίων.

Αἱ προφητεῖαι περὶ Τύρου καὶ Σιδῶνος

Εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην βλέπομεν νὰ γίνεται λόγος περὶ τῆς ἀρχαίας πόλεως Τύρου, ἡ καταστροφὴ τῆς ὁποίας προλέγεται εἰς τὸ 26ον κεφάλαιον τοῦ Ἰεζεκιήλ.

«Οὕτω λέγει Κύριος ὁ Θεός· Ἰδού, ἐγὼ εἶμαι ἐναντίον σου, Τύρος, καὶ θέλω ἐπεγείρει ἐναντίον σου ἔθνη πολλά, ὡς ἐπεγείρει ἡ θάλασσα τὰ κύματα αὐτῆς. Καὶ θέλουσι καταστρέψει τὰ τείχη τῆς Τύρου, καὶ κατεδαφίσει τοὺς πύργους αὐτῆς· καὶ θέλω ξύσει τὸ χῶμα αὐτῆς ἀπ' αὐτῆς, καὶ καταστήσει αὐτὴν ὡς λειόπετραν. Θέλει εἶσθαι διὰ νὰ ἐξαπλόνωσι δίκτυα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης· διότι ἐγὼ ἐλάλησα, λέγει Κύριος ὁ Θεός· καὶ θέλει κατασταθῇ διαρπαγὴ τῶν ἐθνῶν. Καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς, αἱ ἐν τῇ πεδιάδι, θέλουσιν ἐξολοθρευθῇ ἐν μαχαίρᾳ· καὶ θέλουσι γνωρίσει ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος. Διότι οὕτω λέγει Κύριος ὁ Θεός· Ἰδού, θέλω φέρει κατὰ τῆς Τύρου τὸν Ναβουχοδονόσορ βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος, βασιλέα βασιλέων, ἀπὸ βορρᾶ μεθ' ἵππων καὶ μετὰ ἁρμάτων, καὶ μεθ' ἱππέων, καὶ συνάξεως, καὶ λαοῦ πολλοῦ. Οὗτος θέλει ἐξολοθρεύσει ἐν μαχαίρᾳ τὰς κώμας σου ἐν τῇ πεδιάδι· καὶ

θέλει ἐγείρει προμαχῶνας ἐναντίον σου, καὶ θέλει κάμει προχώματα ἐναντίον σου, καὶ ὑψώσει κατὰ σοῦ ἀσπίδας. Καὶ θέλει στήσει τὰς πολεμικὰς μηχανὰς αὐτοῦ ἐπὶ τὰ τείχη σου, καὶ μὲ τοὺς πελέκεις αὐτοῦ θέλει καταβάλει τοὺς πύργους σου. Ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἵππων αὐτοῦ ὁ κονιορτὸς αὐτῶν θέλει σὲ σκεπάσει· τὰ τείχη σου θέλουσι σεισθῇ ἀπὸ τοῦ ἤχου τῶν ἱππέων, καὶ τῶν τροχῶν, καὶ τῶν ἁμαξῶν, ὅταν εἰσέρχωνται εἰς τὰς πύλας σου, καθὼς εἰσέρχονται εἰς πόλιν ἐκπορθουμένην. Μὲ τὰς ὁπλὰς τῶν ἵππων αὐτοῦ θέλει καταπατήσει πάσας τὰς ὁδούς σου· τὸν λαόν σου θέλει θανατώσει ἐν μαχαίρᾳ καὶ οἱ ἰσχυροί σου φρουροὶ θέλουσι καταβληθῇ εἰς τὴν γῆν. Καὶ θέλουσι διαρπάσει τὰ πλούτη σου, καὶ λαφυραγωγήσει τὰ ἐμπορεύματά σου· καὶ θέλουσι καταβάλει τὰ τείχη σου καὶ κρημνίσει τοὺς οἴκους σου τοὺς ὡραίους· καὶ θέλουσι ρίψει εἰς τὸ μέσον τῶν ὑδάτων τοὺς λίθους σου, καὶ τὰ ξύλα σου, καὶ τὸ χῶμα σου. Καὶ θέλω παύσει τὸν θόρυβον τῶν ᾀσμάτων σου, καὶ ἡ φωνὴ τῶν κιθαρῶν σου δὲν θέλει ἀκουσθῇ πλέον· καὶ θέλω σὲ καταστήσει ὡς λειόπετραν· θέλεις εἶσθαι διὰ νὰ ἐξαπλόνωσι δίκτυα· δὲν θέλεις πλέον οἰκοδομηθῇ· διότι ἐγὼ ὁ Κύριος ἐλάλησα, λέγει Κύριος ὁ Θεός». (Ἰεζεκ. κϛ΄. 3—14).

Εἰς τὰ ἐδάφια 7—11 ἔχομεν τὴν περιγραφὴν τῆς πολιορκίας καὶ ἁλώσεως τῆς Τύρου ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος. Ὁ ἰσχυρὸς στόλος τῆς Τύρου ἠμπόδιζε τὴν τελείαν πολιορκίαν τῆς πόλεως, κατόπιν ὅμως ἐπιθέσεως 13 ἐτῶν, ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῶν Χαλδαίων. Δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν ἐν τούτοις μὲ τὸ μέρος τοῦτο τῆς προφητείας, διότι ἐνῷ δυνατὸν νὰ μὴ ἀμφισβητεῖται ἡ γνησιότης τοῦ βιβλίου τοῦ Ἰεζεκιὴλ θὰ ἦτο δύσκολον νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ἡ προφητεία ἐλέχθη πρὸ τοῦ γεγονότος.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος, δίδεται εἰς τὰ ἄνω χωρία καὶ ἄλλη προφητεία. Μετὰ τὴν περιγραφὴν τῶν κακῶν τὰ ὁποῖα ὁ βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος θὰ ἐπέφερε κατὰ τῆς πόλεως, ἡ προφητεία λέγει: «Καὶ ΘΕΛΟΥΣΙ ρίψει εἰς τὸ μέσον τῶν ὑδάτων τοὺς λίθους σου, καὶ τὰ ξύλα σου, καὶ τὸ χῶμά σου» (ἐδ. 12). Ἂς προσέξῃ ὁ ἀναγνώστης εἰς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ προσώπου. Ἀφοῦ ὡμίλησε περὶ τοῦ τί θὰ κάμῃ ὁ Ναβουχοδονόσορ, προσθέτει: «Καὶ ***θέλουσι*** διαρπάσει.... καὶ θέλουσι καταβάλει.... καὶ θέλουσι ῥίψει» κλπ., ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἑνωθοῦν καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Εἰς τὸ τρίτον καὶ τέταρτον ἐδάφιον ῥίπτεται φῶς ἐπὶ τῆς διακρίσεως ταύτης. Ὁ Θεὸς θέλει ἐγείρει πολλὰ ἔθνη ἐναντίον τῆς Τύρου «ὡς ἐπεγείρει ἡ θάλασσα τὰ κύματα αὐτῆς» (ἐδ. 3). Θὰ ἐπέλθουν κακά, τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου μέχρις οὗ ἡ πόλις ἐρημωθῇ. «Καὶ θέλουσι καταστρέψει τὰ τείχη τῆς Τύρου, καὶ κατεδαφίσει τοὺς πύργους αὐτῆς· καὶ θέλω ξύσει τὸ χῶμα αὐτῆς ἀπ' αὐτῆς, καὶ καταστήσει αὐτὴν ὡς λειόπετραν». (ἐδάφ. 4).

Πρὸ τῆς πτώσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως, οἱ Τύριοι εἶχον μεταφέρει τὸ πλεῖστον τῶν θησαυρῶν των εἰς μίαν νῆσον τῆς κατοχῆς των ἀπέχουσαν ἥμισυ μίλλιον ἀπὸ τῆς ἀκτῆς. Ἡ πικρὰ πεῖρα τοὺς ἐδίδαξε νὰ μὴ βασίζωνται πλέον εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπροστάτευεν ἡ θάλασσα. Ἡ Τῦρος ἦτο κυρίαρχος τῶν θαλασσῶν καὶ ἠδύνατο νὰ ἀμυνθῇ ἐν τῇ νήσῳ. Ἡ ἀρχαία πόλις ὡς ἐκ τούτου ἐγκατελείφθη, καὶ οὐδεμία πλέον ἀπόπειρα ἐγένετο πρὸς ἀνοικοδό-

μησίν της μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων στρατευμάτων. Ἕως ἐδῶ ἐξεπληρώθη μέρος μόνον τῆς προφητείας. Ἡ Τῦρος ἐπολιορκήθη καὶ ἐλαφυραγωγήθη· ὁ θόρυβος τῶν ᾀσμάτων της εἶχε παύσει, καὶ ἡ φωνὴ τῶν κιθαρῶν της δὲν ἠκούετο πλέον (ἐδ. 13)· ἡ λαμπρὰ καὶ μεγαλοπρεπὴς πόλις ἔκειτο κατῃσχυμένη καὶ ἠρημωμένη. Τὰ ἐρείπια ὅμως εὑρίσκοντο ἀκόμη εἰς τὴν θέσιν των. Ποῦ εἶναι ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ ἄλλου μέρους τῆς προφητείας, τὸ ὁποῖον λέγει ὅτι οἱ λίθοι καὶ τὰ ξύλα της θὰ ἐρρίπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὅτι αὐτὸ ἀκόμη τὸ χῶμά της θὰ ἐξύετο ἀπ' αὐτῆς; Τὸ μέρος αὐτὸ τῆς προφητείας δὲν εἶχεν ἐκπληρωθῇ καὶ ἐφαίνετο λίαν ἀπίθανον ὅτι θὰ ἐξεπληροῦτο ποτέ. Τίς ἡ ἔννοια τῶν λέξεων τούτων; Ὁ Ναβουχοδονόσορ ἔκαμε πλήρη ἐκδίκησιν, ἀλλ' οὐδέποτε ἐσκέφθη νὰ ἐξαφανίσῃ καὶ πᾶν ἴχνος τῆς πόλεως. Παρ' ὅλην τὴν ἀγριότητα τὴν ὁποίαν ἔδειξε κατόπιν μιᾶς μακροχρονίου ἀντιστάσεως τῶν Τυρίων, μία τοιαύτη ἐκδίκησις θὰ ἦτο παραφροσύνη. Πρὸς ποῖον σκοπὸν νὰ ῥίψῃ τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα της εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ νὰ ξύσῃ καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ χῶμα τῆς πόλεως; Καὶ ἀφοῦ δὲν τὸ ἔκαμεν ὁ Ναβουχοδονόσορ, ποῖος θὰ ἦτο ἐκεῖνος ὅστις θὰ ἐπέφερε τοιαύτην ἀνήκουστον καὶ ἀνεξήγητον ἐκδίκησιν ἐπὶ ἐρειπίων;

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος

Παρῆλθον ἄνω τῶν 240 ἐτῶν καὶ οὐδεμία ἐκπλήρωσις ἀκόμη. Ἐπὶ δύο καὶ ἥμισυ αἰῶνας οἱ λόγοι ἐκεῖνοι τῶν Γραφῶν ἐφαίνοντο ὡς μία ματαία ἀπειλή. Αἴφνης, ἡ φήμη τῶν νικηφόρων στρατευμάτων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐνσπείρει τὸν φόβον ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἀνατολήν. Οἱ Τύριοι πρεσβευταὶ σπεύδουν νὰ τὸν συναντήσουν, καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τοὺς ὑποδέχεται εὐμενῶς Φαίνεται πρὸς στιγμὴν ὅτι τὸ μαῦρον αὐτὸ νέφος θὰ διήρχετο χωρὶς νὰ ἐκσπάσῃ ἐπ' αὐτῶν, ὅτε αἴφνης ὁ μέγας νικητὴς ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως προσφέρῃ τὴν λατρείαν του ἐν τῷ ναῷ τῆς νήσου των. Οἱ Τύριοι ἠνόησαν ἀμέσως τί ἐσήμαινε μία τοιαύτη αἴτησις. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν θὰ εἰσήρχετο μόνος, καὶ τότε οἱ ἐλθόντες ὡς προσκυνηταὶ θὰ ἔμενον ὡς κύριοι. Οἱ Τύριοι λοιπὸν ἐπροτίμησαν καλλίτερον τὸν πόλεμον παρὰ νὰ παραδώσωσι δειλῶς τὴν νῆσον των εἰς τὸν Μακεδόνα βασιλέα. Τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπροχώρησαν τότε μέχρι τῆς ἀκτῆς, καὶ ἐκεῖ ἐνώπιόν των εἰς ἀπόστασιν ἡμίσεως μιλλίου ἔκειτο ἡ νῆσος ἣν ἦλθον νὰ κατακτήσωσι. Τίνι τρόπῳ ἠδύναντο νὰ τὴν κυριεύσωσιν; Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἀμέσως συλλαμβάνει τὸ σχέδιόν του. Ἀποφασίζει νὰ ἑνώσῃ τὴν ἀκτὴν μὲ τὴν νῆσον διὰ νὰ δυνηθοῦν τὰ στρατεύματά του νὰ προχωρήσουν καὶ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῆς νήσου. Καὶ τώρα ἦλθε πλέον ἡ στιγμὴ καθ' ἣν οἱ λόγοι ἐκεῖνοι τῶν Γραφῶν οἱ ὁποῖοι ἐπὶ τόσον καιρὸν ἀνέμενον τὴν ἐκπλήρωσίν των ***ἐξεπληρώθησαν κατὰ γράμμα.*** Οἱ τοῖχοι καὶ τὰ φρούρια καὶ αἱ κατειρειπωμέναι οἰκίαι, καὶ ἀνάκτορα καὶ ναοὶ τῆς ἀρχαίας πόλεως κατεδαφίσθησαν καὶ οἱ λίθοι καὶ τὰ ξύλα τῆς Τύρου ἐρρίφθησαν «εἰς τὸ μέσον τῶν ὑδάτων» διὰ τὴν κατασκευὴν ὑδρογεφύρας. Ἡ σωρεία τῶν ἐρειπίων της περισυνελέχθη, τόσον μεγάλη δὲ ἦτο ἡ ἀνάγκη ὑλικοῦ διὰ τὸ μέγα τοῦτο ἔργον, ὥστε καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ χῶμα φαίνεται ὅτι ἐξύσθη καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν. Καίτοι ὁλόκληροι αἰῶνες εἶχον παρέλθει ἀφ' ὅτου

ἐλέχθη ἡ προφητεία χωρὶς νὰ ἔχη ἐκπληρωθῆ, δὲν ἐλησμονήθη, καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀπέδειξεν ὅτι ἦτο Λόγος Θεοῦ, τοῦ ὁποίου αἱ κρίσεις καίτοι πιθανὸν νὰ βραδύνουν, ἔρχονται ἀσφαλῶς καὶ πίπτουν ἐν τέλει μετ᾽ ἀκαθέκτου δυνάμεως.

Ἔλαβα τὴν περίπτωσιν τῆς Τύρου ἁπλῶς ὡς παράδειγμα τοῦ εἴδους τῆς μαρτυρίας τὴν ὁποίαν ἔχομεν νὰ προσφέρωμεν. Ἐπιθυμοῦμεν πρὸ παντὸς νὰ θέσωμεν πέρα πάσης ἀμφιβολίας τὸ ὅτι πραγματευόμεθα μὲ ἀληθεῖς προφητείας καὶ ὅτι μεσολαβεῖ ἓν τοιοῦτο χρονικὸν διάστημα μεταξὺ τῆς προφητείας καὶ τῆς ἐκπληρώσεως αὐτῆς ὥστε ἀποκλείεται ἡ πιθανότης ἀνθρωπίνης προορατικότητος. Δύναται νὰ ἀποδειχθῆ πειστικώτατα, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ Ἰεζεκιὴλ ὑπῆρχε πολὺν χρόνον πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἀλλὰ καὶ πάλιν πιθανόν τινες νὰ ἀμφιβάλουν, διατεινόμενοι ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος προφητεία προσετέθη ἢ ἠλλοιώθη μεταγενεστέρως.

Θὰ περιορισθῶμεν ἑπομένως εἰς ἐκείνας μόνον τὰς προφητείας περὶ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ ὑπάρξη ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὅτι τῷ ὄντι ὑπῆρχον πρὸ τῶν γεγονότων περὶ ὧν ὁμιλοῦσιν. Ἀφήνω κατὰ μέρος τὸ ζήτημα τοῦ χρόνου τῆς συγγραφῆς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Δὲν ζητῶ νὰ παραδεχθῆ κανεὶς τὴν ἀρχαιότητα οἱουδήποτε ἐκ τῶν προφητικῶν βιβλίων. Ἂς τὰ θεωρήσωμεν ὅτι ἐγράφησαν εἰς πολὺ μεταγενεστέραν ἐποχὴν ἀπὸ οἱανδήποτε ἐξ ἐκείνων καθ᾽ ἃς ἐλέχθη ποτὲ ὅτι ἐγράφησαν, τὸ δὲ ἐπιχείρημά μας θὰ ἐξαρτηθῆ ἐκ τῶν προφητειῶν αἵτινες ἐξεπληρώθησαν ἔκτοτε. Ὅλοι ὁμολογοῦν ὅτι ἅπαντα τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὑπῆρχον ἤδη πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἐπίσης γνωστόν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐφυλάττετο εἰς χεῖρας δύο μερίδων, εἰς χεῖρας τῶν Ἑβραίων καὶ εἰς χεῖρας τῶν Χριστιανῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξη συνωμοσία. Ἑπομένως δυνάμεθα νὰ εἴμεθα ἀπολύτως βέβαιοι ὅτι αἱ προφητεῖαι δεν εἶναι μεταγενέστεραι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι σήμερον εἶναι αἱ αὐταὶ ὡς ἦσαν καὶ τότε. Ἐὰν λοιπὸν ἐξετάσωμεν μόνον ἐκείνας τὰς προφητείας αἱ ὁποῖαι ἐξεπληρώθησαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἢ μεταγενεστέρως, θὰ ἀρθῆ πᾶσα ἀμφιβολία καὶ θὰ ἐκλείψη πᾶσα συζήτησις ὡς πρὸς τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ μεσολαβῆσαν μεταξὺ τῆς προφητείας καὶ τοῦ γεγονότος. Ἐντὸς τῶν ὁρίων αὐτῶν θὰ περιορισθῆ ἡ παροῦσα μελέτη.

Ὡμιλήσαμεν περὶ τῆς Τύρου. Ὑπάρχει τώρα ἓν μέρος ἐν τῇ προφητείᾳ τὸ ὁποῖον εἶναι ἐντὸς τῶν ὁρίων τὰ ὁποῖα ἐθέσαμεν. Τὰ ἐδάφια 13, 14 τοῦ κϛ΄. κεφαλαίου τοῦ Ἰεζεκιὴλ λέγουν: «Καὶ θέλω παύσει τὸν θόρυβον τῶν ᾀσμάτων σου, καὶ ἡ φωνὴ τῶν κιθαρῶν σου δὲν θέλει ἀκουσθῆ πλέον:.... ΔΕΝ ΘΕΛΕΙΣ ΠΛΕΟΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΘΗ». Ἡ φράσις αὕτη τῆς θείας καταδίκης μένει ὡς πρόκλησις δι᾽ ὅλους τοὺς αἰῶνας. Οὐδεμία ἀπάντησις, εἰμὴ μόνον ἡ σιγὴ τῶν αἰώνων. Καὶ ἀκόμη μένει ἀναπάντητος. Ἡ παλαιὰ Τῦρος, ἡ ἠπειρωτικὴ Τῦρος, ἡ κυριευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος, καὶ τὰ ἐρείπια τῆς ὁποίας ἐσαρώθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΑΝΩΚΟΔΟΜΗΘΗ. Εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἔκειτο ἡ πόλις δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓν ἐρείπιον ὡς διακριτικὸν σημεῖον, καὶ μόνον ἐξ ὅσων ἀναφέρουν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ὡς πρὸς τὴν ἀπόστασιν ἡ ὁποία τὴν ἐχώριζεν ἀπὸ τῆς νήσου Τύρου, δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὸ μέρος.

Σιδών

Ἄς στρέψωμεν τώρα τὴν προσοχήν μας ἐκ τῆς Τύρου εἰς τὴν Σιδῶνα, πόλιν κειμένην πλησίον τῆς Τύρου καὶ κατὰ πολὺ ἀρχαιοτέραν αὐτῆς, ἥ ὁποία εἶχε περιπέσει εἰς σχετικὴν παρακμήν, ὅταν ἡ Τῦρος εὑρίσκετο ἀκόμη ἐν ὅλῃ της τῇ δόξῃ. Ἡ Σιδὼν ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ, ἀκόμη δὲ καὶ σήμερον ἔχει περὶ τοὺς δέκα χιλιάδας κατοίκους. Ἔχει τὰ τείχη της, τὸ φρούριόν της καὶ σωρὸν ἐρειπίων τὰ ὁποῖα μαρτυροῦσι περὶ τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου καὶ δόξης τῆς πόλεως. Ἐν τῷ Ἰεζεκιὴλ ὅμως ὑπάρχει μία προφητεία καὶ περὶ τῆς Σιδῶνος: «Καὶ ἔγεινε λόγος Κυρίου πρὸς ἐμέ, λέγων, Υἱὲ ἀνθρώπου στήριξον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὴν Σιδῶνα καὶ προφήτευσον κατ᾿ αὐτῆς, καὶ εἰπέ, οὕτω λέγει Κύριος ὁ Θεός:—Ἰδού, ἐγὼ εἶμαι ἐναντίον σου, Σιδών· καὶ θέλω δοξασθῆ ἐν μέσῳ σου· καὶ θέλουσι γνωρίσει ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος, ὅταν ἐκτελέσω κρίσεις εἰς αὐτήν, καὶ ἁγιασθῶ ἐν αὐτῇ· Διότι θέλω ἐξαποστείλει εἰς αὐτὴν θανατικόν, ***καὶ αἷμα ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῆς, καὶ οἱ τετραυματισμένοι θέλουσι πέσει ἐν μέσῳ αὐτῆς διὰ μαχαίρας ἐλθούσης ἐπ᾿ αὐτὴν κυκλόθεν***». (Ἰεζεκ. κη΄. 20—23).

Παρατηρήσατε τὴν ἰδιάζουσαν τιμωρίαν τῆς Σιδῶνος. Αἷμα θέλει ἀποσταλῆ ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῆς, οἱ τετραυματισμένοι θὰ πέσουν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς, ἡ μάχαιρα θὰ ἔλθῃ ἐπ᾿ αὐτὴν κυκλόθεν. Δὲν ἐκφέρεται καταδίκη ἐξαφανίσεως ἐναντίον της. Θὰ φεισθοῦν αὐτῆς, ἀλλὰ θὰ τὴν τιμωρήσουν. Ἓν ἢ δύο γεγονότα ἐκ τῆς μακρᾶς ἱστορίας της θὰ μᾶς δείξουν πῶς ἡ προφητεία αὕτη ἐξεπληρώθη. Ὑπὸ τὴν Περσικὴν αὐτοκρατορίαν, ὅτε ἡ Τῦρος ἐγκατελείφθη, ἡ Σιδὼν ἦτο ἀκόμη μεγάλη καὶ πολυπληθής. Ἐπανεστάτησεν ἐπὶ Ἀρταξέρξου τοῦ Ὤχου καὶ κατόπιν ἐπιτυχοῦς ἀντιστάσεως ἐπροδόθη εἰς τὸν ἐχθρόν. Ὅταν ἐξέλιπε πᾶσα ἐλπὶς πρὸς σωτηρίαν τῆς πόλεως, 40.000 κάτοικοι ἐπροτίμησαν νὰ ἀποθάνωσι παρὰ νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῶν Περσῶν. Ἐκλείσθησαν μετὰ τῶν γυναικῶν των καὶ τέκνων των, ἔθεσαν πῦρ εἰς τὰς οἰκίας των, καὶ ἀπωλέσθησαν ἐν μέσῳ τῶν φλογῶν. Ἡ πόλις ἀνῳκοδομήθη ταχέως ὑπὸ τῶν κατοίκων οἵτινες ἀπουσίαζον κατὰ τὴν πολιορκίαν αὐτῆς, ἀλλ᾿ ἡ καταδίκη τῆς συμφορᾶς ἦτο ἀκόμη ἐπ᾿ αὐτῆς. Κατὰ τὰς Σταυροφορίας ἐκυριεύθη πλειστάκις καὶ ἐλεηλατήθη. Ἐν τέλει ἐπανεκτήθη ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Σταυροφόρων ὑπὸ τοῦ Βιβάρ, Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου καὶ Συρίας, ἐν ἔτει 1290. Καθ᾿ὅλας ὅμως τὰς ταραχάς, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο εἰς τὴν ταλαίπωρον ἐκείνην χώραν, ἡ Σιδὼν δὲν ἔμενε ἀμέτοχος αὐτῶν. Ὑπῆρξεν ἡ σκηνὴ τῶν μαχῶν μεταξὺ τῶν Δρούσων καὶ Τούρκων, καὶ τῶν Γάλλων. Ἀκόμη καὶ ἐν ἔτει 1840, ὅτε ὁ Ἰβραῒμ Πασσᾶς ἐξεδιώχθη ἐκ τῆς Συρίας, ἐβομβαρδίσθη ὑπὸ τῶν ἡνωμένων στόλων τῆς Ἀγγλίας, Αὐστρίας καὶ ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Ναυάρχου Napier, ὅτε πάλιν «αἷμα ἐστάλη εἰς τὰς ὁδούς της καὶ οἱ τετραυματισμένοι ἔπεσαν ἐν μέσῳ αὐτῆς».

Ἀλλαγὴ θέσεων.

Ὑποθέσατε τώρα ὅτι τὰ ὀνόματα τῆς Τύρου καὶ Σιδῶνος εἶχαν ἀλλάξει θέσιν, καὶ ἡ προφητεία ἔλεγεν ὅτι ἡ Τῦρος θὰ διετηρεῖτο, ἡ δὲ Σιδὼν θὰ κατεστρέφετο παντελῶς καὶ δὲν θὰ ἀνῳκοδομεῖτο ποτέ. Θὰ ἦτο τότε πασιφανὲς ὅτι ὁ Ἰεζεκιὴλ δὲν ἐξέφερε τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. Πῶς συμβαίνει ὅμως νὰ μὴ λάβῃ

χώραν ἡ ἐναλλαγὴ αὕτη τῶν ὀνομάτων; Πῶς συμβαίνει ὥστε ἡ πόλις ἥτις οὐδέποτε ἀνῳκοδομήθη νὰ ἦναι ἐκείνη περὶ ἧς ἀκριβῶς τοιοῦτόν τι ἐπροφητεύθη, καὶ ἡ πόλις ἥτις ἐξηκολούθησεν ὑφισταμένη νὰ ἦναι ἐκείνη περὶ ἧς ὁ προφήτης δὲν προεῖπεν ὅτι θὰ ἐξηφανίζετο; Ἀλλά, καὶ ἐὰν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ τοῦτο, παραμένει ἓν ἀκόμη δυσκολώτερον ζήτημα. Ἡ Σιδών, ὡς πολλαὶ ἄλλαι ἀρχαῖαι πόλεις ἠδύνατο νὰ καταστῇ σὺν τῷ χρόνῳ ἄσημος, ὥστε ἐν τῇ ἀθλιότητί της καὶ τῇ ἀδυναμίᾳ της πρὸς ὑπεράσπισιν ἑαυτῆς νὰ μὴ δύναται νὰ προσφέρῃ ἀντίστασιν εἰς οὐδένα, καὶ νὰ μὴ ἑλκύῃ τὴν ἀπληστίαν οὐδενός. Πῶς συμβαίνει ὅμως νὰ τὴν ἔχει ζωγραφίσει ὁ προφήτης ἀκριβῶς ὡς ὑπῆρξεν, καὶ ὡς εἶναι σήμερον, ἤτοι ὡς πόλιν ἰσχυρὰν διὰ τὴν ὁποίαν ἐπὶ πολλὰς γενεᾶς διεξήχθησαν μάχαι καὶ διεβιβάζετο αἱμοσταγὴς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κατόχου εἰς τὸν ἄλλον; Μόνον μία ἐξήγησις ὑπάρχει ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου δύναται νὰ εὕρῃ πλήρη ἱκανοποίησιν. Αὕτη εἶναι, ὅτι ὁμιλεῖ ἐδῶ Ἐκεῖνος τοῦ Ὁποίου ἡ σκέψις φθάνει εἰς τοὺς αἰῶνας τοὺς ἅπαντας, καὶ πρὸ τοῦ Ὁποίου τὸ μέλλον δὲν εἶναι κεκαλυμμένον, καὶ Ὅστις ἐγχαράττει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου τὴν βεβαιότητα ὅτι «Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι» (Ματθ. κδ΄. 35).

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ **_Μιχαὴλ Κυριακάκης_**

ΑΙ ΝΙΚΑΙ ΙΗΣΟΥ ΤΟΥ ΝΑΥΗ

Ἡ σκαπάνη ἔγραψεν ἐκ νέου πολλὰς σελίδας τῆς ἱστορίας τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Δι᾽ αὐτῆς ἀνέζησεν ἡ Ὁμηρικὴ ἐποχὴ καὶ ἐβεβαιώθη ἡ χρονολογία τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Εἰς τὴν Κνωσσὸν ἀπεκαλύφθη ὁ πλοῦτος, ἡ καλαισθησία καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Μινωϊκῆς ἐποχῆς καὶ παρουσιάσθη ὁ Μίνως ὡς κραταιὸς μονάρχης καὶ ὄχι μῦθος. Μετεφέρθησαν οἱ ἥρωες τοῦ Ὁμηρικοῦ ἔπους ἀπὸ τοῦ θρύλου εἰς τὴν πραγματικότητα, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ἐτοποθετήθησαν ἐντὸς τοῦ οἰκείου των πλαισίου, ὡς ἐν Μυκήναις ὁ Ἀγαμέμνων. Ὅτι δὲ ἔπραξεν ὡς πρὸς τὴν Ὁμηρικὴν ἐποχὴν ἡ σκαπάνη τῶν νεωτέρων χρόνων συνεχίζεται σήμερον εἰς τὰς Βιβλικὰς χώρας, ὅπου διεδραματίσθησαν τὰ γεγονότα τὰ ἀναγραφόμενα εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ὅλων τῶν ἱστοριῶν τοῦ κόσμου, την Ἁγίαν Γραφήν, τῆς ὁποίας ἐπιβεβαιοῦται ἀνὰ πᾶν βῆμα τὸ ἀξιόπιστον. Πρὸ πολλοῦ κατῆλθον ἀθρόοι οἱ ἀρχαιολόγοι εἰς τὰς χώρας ταύτας, Αἴγυπτον, Μεσοποταμίαν, Ἀσσυρίαν, Παλαιστίνην καὶ Συρίαν καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν προκύψαντα εὑρήματα καὶ τὰ ἐκ τούτων πορίσματα ὑπῆρξαν ὄντως καταπληκτικά, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, ὅπου ἀνευρέθησαν πολλὰ τῶν ἐν τῇ Γενέσει (ι΄. 10 καὶ 11) ἀναφερομένων μετακατακλυσμιαίων πόλεων τῆς πεδιάδος Σεναάρ, καὶ ἰδίως ἡ Νινευῆ, ἥτις ἀνεστήθη εἰς τὰ σωζόμενά της μνημεῖα ἐν ὅλῃ τῇ λαμπρότητί της. Ἐσχάτως δὲ ἀπεδόθη εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἡ Οὺρ τῶν Χαλδαίων, εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ὁποίας χωρεῖ ἀπταίστως ἡ μεγάλη φυσιογνωμία τοῦ Ἀβραάμ.

Ἐκ τῶν μᾶλλον ἐπιμόνως ἐπιδοθέντων εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῶν σχέσεων, αἵτινες συνέδεον τὴν Παλαιστίνην πρὸς τὰς γείτονας αὐτῆς χώρας κατὰ τὴν προϊμω-

τάτην ἐμφάνισίν της ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὑπῆρξεν ὁ Ἄγγλος ἀρχαιολόγος Γάρσταγγ. Οὗτος πρὸ τριακονταετίας ἤρχισε νὰ ἀνερευνᾷ τὰς ἀποδείξεις περὶ τοῦ συνδέοντος τὴν Παλαιστίνην πρὸς τὴν Αἴγυπτον, Μεσοποταμίαν, Μ. Ἀσίαν, Συρίαν καὶ Ἑλλάδα δεσμοῦ, κατ᾽ ἀρχὰς ἀναδιφῶν τὰ ἀρχεῖα τῶν ναῶν τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἀργότερον ἐνεργῶν ἀνασκαφὰς εἰς Μ. Ἀσίαν τὸ κυρίως κέντρον τοῦ λαοῦ τῶν Χετταίων, οἵτινες κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν τῆς ἱστορίας τῆς Παλαιστίνης ἐμφανίζονται ὡς οἱ πρῶτοι αὐτῆς οἰκήτορες καὶ κύριοι. Σήμερον αἱ περὶ τῶν Χετταίων γνώσεις ἡμῶν διεφωτίσθησαν καὶ ἐπλουτίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν τῶν διεξαγομένων ἐν Μ. Ἀσίᾳ, Συρίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅταν ὁ κ. Γάρσταγγ ἤρχισε τὰς ἀνασκαφάς του ἐν Μ. Ἀσίᾳ τὰ ὑπάρχοντα μνημεῖα δὲν εἶχον τελείως συνδυασθῇ πρὸς τὴν ὅλην ἱστορίαν τῶν Βιβλικῶν χωρῶν. Ἐν τούτοις, ἡ Π. Διαθήκη, ἡ ἀρχαιοτάτη ἐκείνη πηγὴ τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου, ἀναφέρει τοὺς Χετταίους ὡς ἐγκατεστημένους ἐν Παλαιστίνῃ ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀβραὰμ (2.000 π. Χ.). Τὸ ἐπεισόδιον τῆς ἀγορᾶς τοῦ ἀγροῦ καὶ σπηλαίου Μαχπελὰχ ὑπὸ τοῦ Ἀβραὰμ παρὰ τοῦ ἰδιοκτήτου Χετταίου Ἐφρὼν ἐν Γενέσει (κγ΄, 3—20) δίδει εἰκόνα ἐνδιαφέρουσαν τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον διεξήγοντο αἱ τοιαῦται δοσοληψίαι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καὶ ἐξ ἄλλου μαρτυρεῖ τὰς ἀγαθὰς σχέσεις μεταξὺ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τῶν ἐγχωρίων κυρίων τῆς Παλαιστίνης, Χετταίων.

Δὲν ἦσαν δὲ οἱ Χετταῖοι μόνον οἱ ἀρχαιότεροι κάτοικοι καὶ κύριοι τῆς Παλαιστίνης, ἀλλὰ καὶ ἀφῆκαν μνημεῖα τῆς ἐκεῖ κυριαρχίας των ὅμοια καθ᾽ ὅλα πρὸς τὰ ἐν Συρίᾳ, ὅπου ἐξετείνετο ἡ ἐξουσία των. Ὅλα ταῦτα ὡς καὶ ἡ μαρτυρία τῶν Αἰγυπτιακῶν ἀρχείων, ἀποδεικνύουν τὴν ἀλληλουχίαν τῶν σχέσεων αἵτινες συνέδεον τὴν Παλαιστίνην πρὸς τὰς γείτονας χώρας καὶ τοῦτο κυρίως ἦτο ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῶν ἐρευνῶν τοῦ κ. Γάρσταγγ. Ὅταν λοιπὸν μετὰ τὸ τέλος τοῦ πανευρωπαϊκοῦ πολέμου διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ Τμήματος τῶν Ἀρχαιοτήτων τῆς Βρεττανικῆς Διοικήσεως ἐν Παλαιστίνῃ, παρεμπιπτόντως, δὲ ἀνέλαβε καὶ τὴν ἐποπτείαν τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Βρεττανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἀποστολῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἠδυνήθη νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του, ὅπως εἰσχωρήσῃ βαθύτερον εἰς τὴν μελέτην τῶν σχέσεων τῆς χώρας ταύτης πρὸς τὰς γείτονας, δι᾽ ἀνασκαφῶν ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν τοποθεσιῶν τῶν ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ ἀναφερομένων πόλεων τῆς ἀρχαίας Παλαιστίνης.

Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἠδυνήθη νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τῆς Παλαιστίνης κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν 12 φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ ὀρεινῇ χώρᾳ τῆς Παλαιστίνης, τῷ ὀροπεδίῳ τὸ ὁποῖον, διῆκον καθ᾽ ὅλον τὸ μῆκος τῆς χώρας, διαχωρίζει τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ἰορδάνου πρὸς ἀνατολάς, ἀπὸ τὴν πρὸς τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν κειμένην παραλιακὴν πεδιάδα, ὅπου οἱ Φιλισταῖοι ἦσαν ἀνέκαθεν ἐγκατεστημένοι.

Ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν πηγῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν μνημείων τῶν Χετταίων ὁδηγούμενος ὁ κ. Γάρσταγγ ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ εἰς συμπεράσματα πολύτιμα ὡς πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνασκαφῶν του. Τὸ κύριον ὅμως ἀντικείμενον τῶν ἐρευνῶν του ἦτο νὰ ἀναπαραστήσῃ ἐκ τῶν πραγμάτων τὰ γεγονότα, ὡς συνέβησαν κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ

συγκεκριμμένως νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἐξέλιξιν τῶν συμβάντων τούτων ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐξιστορούμενα περὶ τούτων ἐν τοῖς βιβλίοις Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ Κριτῶν. Τοῦτο πράξας μὲ τὴν Π. Διαθήκην ἀνὰ χεῖρας, ὁμολογεῖ ὅτι μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν ταύτῃ λεπτομερειῶν κατώρθωσε νὰ λύσῃ τὸ ἀμφισβητούμενον ζήτημα τῆς χρονολογίας τῆς ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Αἰγύπτου καὶ τὴν εἰσβολὴν αὐτῶν εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἐναρμονίζων τελείως τὰς δύο ταύτας χρονολογίας. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πληροφοριῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὑπολογίζει ὅτι ἡ Ἔξοδος ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ ἔτος 1447 π. Χ. καὶ ὅτι τεσσαράκοντα ἔτη μετέπειτα (1407 π. Χ.) εἰσήλασαν οἱ Ἰσραηλῖται εἰς τὴν γῆν Χαναάν, τὴν Παλαιστίνην, πρὸς κατάκτησιν τῆς χώρας. Ἀντιθέτως, οἱ βασίζοντες τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτῶν ἐπὶ ἄλλων πηγῶν ἐκτὸς τῆς Γραφῆς καταβιβάζουν τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐξόδου εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν—τὴν τῆς βασιλείας τοῦ Μενεφθᾶ, Φαραὼ τῆς 19ης Δυναστείας (1225—1215 π. Χ.). Αἱ πρόσφατοι ἀνασκαφαὶ τοῦ καθηγ. Γάρσταγγ μαρτυροῦν τὴν ἀκρίβειαν τῆς Γραφικῆς χρονολογίας καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπιβεβαιοῦται, ὅτι ἡ μὲν ἔξοδος ἐγένετο κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς πόλεως Κάρνακ, Φαραὼ Ἀμενχοτὲπ τοῦ Β΄. (1447 π. Χ.), ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ κατάκτησις τῆς Παλαιστίνης συνετελέσθη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ κραταιοῦ Φαραὼ Ἀμενόφιδος τοῦ Γ΄. (ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Μέμνωνος καλουμένου), μονάρχου ὅστις διετήρει ἐντατικὰς ἐμπορικὰς καὶ διπλωματικὰς δι᾿ ἀλληλογραφίας σχέσεις μετὰ τῶν γειτόνων βασιλέων τῆς Βαβυλῶνος, τῆς Ἀσσυρίας καὶ τῶν Χετταίων (ἐν Μ. Ἀσίᾳ), καὶ ὅστις ἐθεώρει τὴν μὲν Παλαιστίνην ὡς μεθοριακὴν ἐπαρχίαν τῆς Αἰγύπτου, τὴν δὲ Συρίαν ὡς ἀποικίαν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Στέμματος, πρὸς τὸ ὁποῖον ἦτο φόρου ὑποτελής, προμηθεύουσα εἰς αὐτὸ τὴν πολύτιμον ξυλείαν τῶν Κέδρων τοῦ Λιβάνου.

Ὅπως ἐπιδοθῇ δὲ ὁλοκλήρως εἰς τὸ ἔργον τῶν ἀνασκαφῶν, ὁ καθ. Γάρσταγγ παρῃτήθη ὅλων τῶν ἐπισήμων του θέσεων καὶ ὑποχρεώσεων, διὰ νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς τὸ ἔργον τῶν ἀνασκαφῶν. Εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῶν τόπων τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν Παλαιστίνην, ὁ καθ. Γάρσταγγ ἐφήρμοσεν ὅλας τὰς νεωτέρας μεθόδους ἐρεύνης καὶ ἐλέγχου καὶ ἠδυνήθη οὕτω νὰ καταστρώσῃ χαρτογραφικῶς κάθε βῆμα τῆς πορείας τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἀπὸ τῆς διελεύσεως τῆς κοίτης τοῦ Ἰορδάνου, μέχρι τῆς ἁλώσεως καὶ καταστροφῆς τῆς Ἱεριχοῦς καὶ τῆς Αἴ. Λίαν δὲ προσεχῶς θὰ ἐκδοθῶσιν ἐν πλάτει τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα εἰς τόμον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάγνωσις θὰ ἔχῃ πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον, ὡς βεβαιοῖ ὁ ἀρυσθεὶς τὰς παρούσας πληροφορίας ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ χειρογράφου, σὲρ Ἄρθουρος Κήθ, καὶ ἐκθέσας αὐτὰ εἰς μακροσκελὲς ἄρθρον.

Ἐπεσκέφθη μάλιστα οὗτος, συνοδεύων τὸν καθ. Γάρσταγγ, τὰς τοποθεσίας τῶν ἀνασκαφῶν, παρακολουθῶν τὴν πορείαν καὶ τὰς μάχας τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ὡς ἐκτίθενται ἐν τῷ βιβλίῳ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ τῷ τῶν Κριτῶν.

Ἀνεχώρησαν ἐπ᾿ αὐτοκινήτου ἐξ Ἱεροσολύμων καὶ μετὰ δρόμον μιᾶς ὥρας εἶδον διανοιγομένας κάτωθεν καὶ πρὸ αὐτῶν τὰς φαιᾶς καὶ χέρσας ἐκτάσεις τῆς πεδιάδος τοῦ Ἰορδάνου, τὴν ὁποίαν κλείει ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ὁρίζοντος ἡ ὀροσειρὰ τοῦ Μωάβ. Διὰ μέσου τῆς πεδιάδος ὁ Ἰορδάνης ποταμὸς διαγράφει τοὺς πρασίνους μαιάνδρους του, κατευθυνόμενος πρὸς τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν ἥτις ἀκτινοβολεῖ

διαυγὴς ὑπὸ τὸν φλέγοντα ἥλιον. Εἶνε ἄνοιξις, ὅπερ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ θέρος, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Πυρίνου Ποταμοῦ. Ἡ νέα Ἱεριχώ, ρυπαρὸν χωρίον ἐκ 1000 περίπου ψυχῶν, κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, 3.500 πόδας χαμηλοτέρα τῶν Ἱεροσολύμων, ἡ δὲ ἀτμόσφαιρα εἶναι ἤδη πνιγηρά. Μετὰ τοῦτο διανοίγεται κάτωθεν ἡ θέα τῆς τοποθεσίας τῆς ἀρχαίας Ἱεριχοῦς, ἐπὶ τῶν κρασπέδων τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Μωάβ, ὀλίγον τι ἄνωθεν τῶν κάτω περαμάτων τοῦ Ἰορδάνου. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ὅπου ὁ ποταμὸς δὲν ἔχει πλάτος πλέον τῶν 70 ποδῶν, ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ διεπεραίωσε τὸ πλῆθος τῶν Ἰσραηλιτῶν «ἀβρόχοις ποσὶ» κατὰ τὴν Γραφικὴν ἐξιστόρησιν. Περίπου 16 μίλλια ἄνω τοῦ σημείου τούτου ὁ Ἰορδάνης διαγράφει καμπήν, οὕτως ὥστε ἡ δυτικὴ κρημνώδης του ὄχθη, ὕψους 100—150 ποδῶν, προεξέχουσα δέχεται ὅλην τὴν ὁρμὴν τῶν κατερχομένων ὑδάτων. Τὸ προεξέχον τοῦτο μέρος τῆς δυτικῆς ὄχθης ἀποτελεῖται ἐκ τιτανώδους πηλοῦ, ὅστις διαβρεχόμενος καθίσταται γλοιώδης καὶ εὐκόλως ὑφίσταται καθίζησιν, κρημνίζων μεγάλους ὄγκους χωμάτων ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ. Κατὰ τὸ 1266 μ. Χ. μία τοιαύτη καθίζησις ἀπέφραξε τὸν ροῦν τοῦ Ἰορδάνου ἐπὶ 16 ὥρας. Ἄλλη παρομοία διολίσθησις ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ 1906. Δραματικότερα ὑπῆρξαν τὰ συμβάντα τοῦ 1927, ὁπότε συνεπείᾳ σεισμοῦ, ἐξ ἐκείνων εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκειται τόσον συχνὰ ἡ κοιλὰς τοῦ Ἰορδάνου, —ἥτις δὲν εἶναι ἄλλο ἢ ρωγμὴ ἡφαιστειώδης τοῦ γηίνου φλοιοῦ,—ἀπεσπάσθη καὶ ἐκρημνίσθη καταμεσῆς τοῦ Ἰορδάνου τμῆμα τῆς προεξοχῆς ἐκείνης τῆς δυτικῆς ὄχθης, ὕψους 150 ποδῶν, ἀποκλείσασα τὸν ροῦν τῶν ὑδάτων ἐπὶ 21 ½ ὥρας. Ἀναμφιβόλως τοιοῦτον τι φυσικὸν συμβάν, Θείᾳ Προνοίᾳ συμπεσόν, θὰ ἐπέτρεψε τότε τὴν διάβασιν τῶν Ἰσραηλιτῶν διὰ τῆς κοίτης τοῦ Ἰορδάνου «ἀβρόχοις ποσίν».

Βῆμα πρὸς βῆμα αἱ ἔρευναι τοῦ καθ. Γάρσταγγ ἀποκαλύπτουν τὴν ἀξιοπιστίαν τῆς Γραφικῆς ἐξιστορήσεως τῆς προελάσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς μακρᾶς γραμμῆς τῶν κατασκηνώσεών των, αἵτινες ἐξετείνοντο ἀπὸ Βὴθ Γεσιμώθ, παρὰ τὸ βόρειον ἄκρον τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης, μέχρι Ἀβὲλ Σιττίμ, τοῦ στρατοπέδου ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξώρμησαν πρὸς διάβασιν τοῦ Ἰορδάνου. Ἡ ταυτότης τοῦ στρατοπέδου τούτου ἐξηκριβώθη διὰ τῶν ἐρευνῶν τοῦ καθηγ. Γάρσταγγ καὶ ἐπιβεβαιώθη χρονολογικῶς διὰ τῆς ἀνευρέσεως πλήθους θρυμμάτων κεράμων σχεδίου καὶ διακοσμήσεις ἐν χρήσει κατὰ τὸ 1500 π. Χ.

Ἐκ τοῦ στρατοπέδου μέχρι τοῦ κάτω περάματος τοῦ Ἰορδάνου εἶναι ἀπόστασις 8 περίπου μιλλίων, διὰ μέσου τῆς αὐχμηρᾶς πεδιάδος. Ταύτην διῆλθε τὸ πλῆθος τῶν Ἰσραηλιτῶν, προπορευομένων τῶν ὁπλοφόρων ἀνδρῶν, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν Ἱερὰν Κιβωτόν, ὑψηλὰ φερομένην ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν Λευϊτῶν. Ἡ ὑπὸ συνθήκας φυσικὰς διάβασις τῆς ξηρᾶς κοίτης τοῦ Ἰορδάνου δὲν μειοῖ τὴν ἰδέαν τῆς Θείας ἐπεμβάσεως. Αὐτη ἁπλῶς μετατίθεται εἰς τὴν συνάντησιν τοῦ φυσικοῦ φαινομένου μετὰ τῆς ἀνάγκης τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἡ κατάκτησις τῆς χώρας ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν κατάκτησιν τῶν πλησιεστέρων εἰς τὸ πέραμα τοῦ Ἰορδάνου πόλεων, τῆς Ἰεριχοῦς καὶ τῆς Αἴ. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τούτων ἡ πρὸς τὰς πόλεις τοῦ ὀροπεδίου ἀνάβασις καθίστατο εὐκολωτέρα, ἂν καὶ αὗται ἔκειντο 3500 πόδας ὑψηλότερον τῆς Ἱεριχοῦς.

Τὰ ἐρείπια τῆς Ἰεριχοῦς ἀνασκαφέντα ὑπὸ τοῦ καθ. Γάρσταγγ ἀπεκάλυψαν

τὸ τεῖχος, τὸ ὁποῖον ἔπεσε πρὸ τῆς κυκλωτικῆς πορείας τῶν Ἰσραηλιτῶν (ὅρα Ἰησοῦς Ναυῆ ιϛ', 7· ιη, 21), ἀλλὰ καὶ τὰ θεμέλια τείχους ἀρχαιοτέρας καὶ ἰσχυροτέρας πόλεως ἐκείνης. Ἡ ἀρχαιοτέρα πόλις ἀνάγεται εἰς τὴν μέσην περίοδον τῆς Ὀρειχαλκίνης Ἐποχῆς (2000—1600 π. Χ.), ἤτοι μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀβραάμ, ὁπότε ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Παλαιστίνης ἤκμαζον, ἀνθηραί. Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαιοτάτης Ἱεριχοῦς τῆς ὀρειχαλκίνης ἐποχῆς, ἡ Ἱεριχὼ τὴν ὁποίαν κατέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ εἶχε κτισθῆ, ἐπὶ λοφίσκου βλέποντος πρὸς τὸν Ἰορδάνην. Τὸ τεῖχος αὐτῆς, ἐκ πλίνθων ὀπτῶν ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἦτο διπλοῦν, ἀποτελούμενον ἐκ δύο παραλλήλων στοίχων, χωριζομένων διὰ ἀποστάσεως 12—15 ποδῶν. Ἐπὶ τοῦ οὕτως ἐγκλειομένου χώρου φαίνονται ἴχνη διαμερισμάτων πρὸς κατοικίαν. Τοιοῦτον θὰ ἦτο τὸ ἐπὶ τοῦ τείχους δωμάτιον Ραὰβ τῆς πόρνης, ἐκ τῆς θυρίδος τοῦ ὁποίου αὕτη κατεβίβασε τοὺς ἀπεσταλμένους ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ πρὸς κατόπτευσιν τῆς χώρας. Καὶ εἰς τὴν θυρίδα ταύτην ἐκρέμασε τὴν ἐρυθρὰν ταινίαν, ἥτις διέσωσεν αὐτὴν μόνην ἐξ ὅλων τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, ὅταν κατέλαβον αὐτὴν οἱ Ἰσραηλῖται, (ὅρα Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ β'. 8—4· 17—23· γ'. 16—25. Ἑβρ. ια'. 31).

Ἡ περιφέρεια τοῦ τείχους τῆς Ἱεριχοῦς, ὡς καὶ αἱ διαστάσεις ὅλων ἐν γένει τῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς Παλαιστίνης, ἀποδεικνύονται πολὺ μικρότεραι ἢ ὅσον ἐξάγεται ἐκ τῶν περιγραφῶν. Τοῦτο βεβαίως συνᾴδει πρὸς τὴν ἀνάγκην τῆς συγκεντρώσεως τῶν πληθυσμῶν ἐντὸς ὠχυρωμένου χώρου. Ἐπιβεβαιοῦται ἐπιπλέον καὶ ἡ διὰ πυρὸς ἐπιτέλεσις τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱεριχοῦς, πάλιν διὰ τῆς μαρτυρίας τῶν κεράμων, ὧν τὰ ὑπὸ παχὺ στρῶμα τέφρας ἀνευρεθέντα θρύμματα ἀνάγονται εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν τοῦ 1400 π. Χ. ἐνῷ τὰ ἐπὶ τοῦ στρώματος τούτου ἦσαν μεταγενεστέρας ἐποχῆς.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱεριχοῦς ὁ Ἰησοῦς ἐστράφη πρὸς τὴν Αἴ, κειμένην 2 περίπου μίλλια ἀνατολικῶς τῆς Βαιθήλ, ἐντὸς εὐρείας κοιλάδος τῆς ὁποίας τὸ ἀνώμαλον πετρῶδες τμῆμα ἐπέτρεψε τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβασιν τοῦ τεχνάσματος τοῦ Ἰησοῦ (ὅρα Ἰησοῦς Ναυῆ θ', 3, 14).

Ἡ Γαὶ ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἐρευνῶν τοῦ καθηγητοῦ Γάρσταγγ, ἦτο μεγαλειτέρα καὶ σπουδαιοτέρα τῆς Ἱεριχοῦς. Τὰ τείχη αὐτῆς ἦσαν ὀγκώδη κατασκευάσματα τῆς ὀρειχαλκίνης ἐποχῆς, εἴς τινα σημεῖα τῶν θεμελίων αὐτῶν πάχους 13 ποδῶν. Καὶ ταῦτα ὅμως κατεδαφισμένα καὶ διὰ πυρὸς καταναλωθέντα ἐπιβεβαιοῦν τὸ γεγραμμένον ὅτι «κατέκαυσεν ὁ Ἰησοῦς τὴν Γαί, κατέστησεν αὐτὴν σωρὸν παντοτεινὸν ἀκατοίκητον ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης». (Ἰησοῦς Ναυῆ, η', 28). Εἰς ὅλην δὲ τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως οὐδὲν ἀντικείμενον ἀνευρέθη ἀναγόμενον εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν τοῦ 1400 π. Χ.

Διὰ τῆς ἁλώσεως τῆς Γαὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ διήνοιξε δρόμον πρὸς τὸν ἀντικειμενικόν του σκοπόν, τὸ ὀροπέδιον, τὴν σπονδυλικὴν στήλην τῆς Παλαιστίνης, ἥτις διήκουσα ἀπὸ τοῦ ὄρους Γιλβωᾶ πρὸς βορρᾶν μέχρι τῆς Βηρσαβεὲ πρὸς μεσημβρίαν, περιλαμβάνει χῶρον κατοικήσιμον 75 μιλλίων μήκους καὶ 20 ἕως 25 μιλλίων πλάτους, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν σχετικῶς εὐάριθμοι καὶ κατῴκουν ἐντὸς πόλεων ἰσχυρῶς ὀχυρωμένων. Καὶ αὐτὴ ἡ Ἱερουσαλήμ, ἡ μεγαλειτέρα ὅλων, εἶχε πληθυσμὸν ὅστις δὲν ὑπερέβαινε τὰς 3.000 ψυχῶν. Οἱ κάτοικοι δὲ τῶν πόλεων

αὐτῶν, ἂν καὶ φέροντες διαφόρους ὀνομασίας ἦσαν ὅλοι μιᾶς κοινῆς προελεύσεως, τῆς τῶν Ἀμορραίων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ αὐτοὶ οἱ Ἰσραηλῖται κατήγοντο.

Τὴν ἅλωσιν τοῦ ὀροπεδίου κατώρθωσεν ὁ Ἰησοῦς διπλωματικῶς, οὐχὶ στρατηγικῶς, ὡς ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς ὀχυρώσεως των ἐπὶ τῆς ὁδοῦ του εὑρισκομένων τεσσάρων πόλεων τῶν Χετταίων, κυριωτέρα τῶν ὁποίων ἦτο ἡ Γαβαών. Συνῆψε μετ' αὐτῶν συνθήκην συμμαχίας καὶ τῇ βοηθείᾳ αὐτῶν κατετρόπωσε τὸν βασιλέα τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἀδονιζεδὲκ, ἐκστρατεύσαντα πρὸς τιμωρίαν τῶν Γαββαωνιτῶν. Μετὰ τοῦτο, περατώσας τὴν κατοχὴν τοῦ μεσημβρινοῦ τμήματος τοῦ ὀροπεδίου, ὁ Ἰησοῦς ἐστράφη κατὰ τοῦ βορείου τμήματος, καὶ καθυποτάξας τοῦτο ἐγκατεστάθη ἐν Χαζώρ, ὅπου διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ καθηγητοῦ Γάρσταγγ ἀποκαλύπτεται ἡ προϊμωτάτη κυριαρχία τῶν Χετταίων ἐν τῇ βορείῳ Χαναάν.

Τὴν σημασίαν τῶν ἐρευνῶν τοῦ Ἄγγλου ἀρχαιολόγου, διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας τῆς Γραφικῆς ἀφηγήσεως τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐγκαταστάσεως τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, θὰ ἐννοήσωσι πληρέστερον οἱ ἀναγνῶσται μας, ἐὰν παρακολουθήσωσι τὴν θριαμβευτικὴν πορείαν τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ καὶ ἡγέτου τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὡς ἐκτίθεται εἰς τὰ βιβλία «Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ» καὶ «Κριταί», ὅπου λαμβάνει πραγματικότητα ἡ εἰκὼν τῆς ὑπὸ τὴν θείαν προστασίαν καὶ ὁδηγίαν συντελεσθείσης ἐγκαταστάσεως τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ εἰς τὴν Γῆν τῆς Ἐπαγγελίας.

Η ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Ἠναγκάσθημεν νὰ παραλείψωμεν τὴν συνέχειαν τῆς μελέτης ἐπὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, λόγῳ τῆς ἀπουσίας τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ «Ἀστέρος», ἀλλ' ἀναπληροῦντες ἐν μέρει τὴν ἔλλειψιν, σήμερον δημοσιεύομεν σχετικὸν ἄρθρον διακεκριμένου Ἀμερικανοῦ θεολόγου καὶ ἱεροκήρυκος, τοῦ αἰδ. L. C. Leonard, γραφὲν καὶ δημοσιευθὲν κατὰ παράκλησιν φίλων του, κατὰ τὸ 1888. Τὸ ἄρθρον τοῦτο εἶναι ἀνάλυσις, ἀπὸ ἀπόψεως ῥητορικῆς, τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου ὁμιλίας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Τὸ προοίμιον

Σταθεὶς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔφη:

Ἄνδρες Ἀθηναῖοι· κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ· διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμόν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο: ***Ἀγνώστῳ Θεῷ.***

Τὸ προοίμιον τοῦ λόγου τούτου ἔχει ὡς ἀφετηρίαν ἓν ***γεγονός.*** Τοῦτο εὐθὺς προδιαθέτει καλῶς τοὺς ἀκροατάς, διεγείρει ἐξ ἀρχῆς τὴν περιέργειάν των καὶ τοὺς καθιστᾷ εὐνοϊκοὺς πρὸς τὰ περαιτέρω, τὰ ὁποῖα βλέπουν οὕτω συνδυαζόμενα πρὸς ἀδιαφιλονείκητον ἀλήθειαν. Ἐξ ὅλων τῶν τύπων τοῦ προοιμίου, τὸ ἄριστον ἀπὸ ῥητορικῆς ἀπόψεως εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑπενθυμίζει γεγονός, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπορρέει φυσικῶς ὁ μετέπειτα λόγος. Μεταξὺ τῶν διαφόρων γεγονότων, τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται εἰς τὸν νοῦν τοῦ ὁμιλητοῦ, ὑπάρχει πάντοτε ἓν καταλληλότερον τῶν

ἄλλων. Ὁ Ἀπόστολος ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐξέλεξε γεγονὸς ὑποπίπτον εἰς τὰς αἰσθήσεις καὶ γνωστὸν εἰς τοὺς ἀκροατάς του. Μὲ ἐξαισίαν ρητορικὴν ἐπιδεξιότητα θέτει τὴν χεῖρα ἐπί τινος βωμοῦ ἀφιερωμένου τῷ **ἀγνώστῳ Θεῷ** καὶ **μεταβάλλει αὐτὸ εἰς πρόθυρον τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἰεχωβᾶ.**

Παρατηρητέον ἐπὶ πλέον ὅτι τὸ πνεῦμα, ὁ τόνος, ἡ ἔκφρασις τοῦ Προοιμίου εἶναι ἐξόχως εὐπροσήγορος καὶ διαλλακτική. Καὶ μία μόνη ἀπερίσκεπτος λέξις θὰ ἀπέκλειεν εὐθὺς τὸ ρεῦμα τῆς συμπαθείας, τὸ μεταξὺ ὁμιλητοῦ καὶ ἀκροατηρίου. Ἀναφέρων ὁ Ἀπόστολος τὸν πρὸς τοὺς θεοὺς σεβασμὸν τῶν Ἀθηναίων, δὲν τοὺς ψέγει εὐθύς, ἀλλ' ἀναφέρει τοῦτο πρὸς τιμήν των. Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ λόγου εἶναι λοιπὸν σταθερά, χωρὶς ἴχνος δισταγμοῦ. Ἐμφαίνει ὅτι ὁ ὁμιλῶν ἔχει τι ὡρισμένον νὰ εἴπῃ, ὅτι ἠξεύρει πῶς κάλλιστα δύναται νὰ λεχθῇ τοῦτο, καὶ ὅτι ἐπείγεται νὰ φθάσῃ εἰς τὴν κεντρικὴν ἰδέαν τούτου χωρὶς χρονοτριβήν.

Τοιοῦτον πρέπει νὰ ἦναι πάντοτε τὸ προοίμιον, ἐν σχέσει πρὸς τὸ κύριον θέμα τοῦ λόγου.

Ἡ δήλωσις τοῦ σκοποῦ τοῦ λόγου.

Ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

Ἀπὸ τοῦ Προοιμίου πρέπει νὰ μεταβῇ ὁ ρήτωρ εἰς τὴν δήλωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ λόγου. Αἱ μεταβάσεις εἶναι ἐκ τῶν δυσκολωτέρων στοιχείων τῆς τέχνης τοῦ λόγου, καὶ ἐνίοτε δίδουν εἰς τὸν ρήτορα τόσον κόπον, ὅσον ὅλον τὸ ὑπόλοιπον τῆς ὁμιλίας. Αἱ μεταβάσεις εἶναι αἱ ἀρθρώσεις τοῦ λόγου, καὶ ὀφείλουν νὰ ἦναι εὐλύγιστοι καὶ φυσικαί, ἄλλως ἡ μετέπειτα συνέχεια τοῦ λόγου εἶναι λίαν δυσχερής. Τὸ νὰ μεταβαίνῃ τις ἐπιχαρίτως καὶ κατὰ τρόπον φυσικόν, ἀποτελεῖ κατόρθωμα ρητορικὸν καὶ πρότυπον πρὸς μελέτην ἀπαραμίλλου ἀξίας.

Ἡ δήλωσις τοῦ θέματος πρέπει νὰ ἦναι ἁπλῆ, ἄνευ περιφράσεων καὶ τεχνικῶν ὅρων ἢ σχημάτων λόγου, παραδοξολογημάτων καὶ ἐκζεζητημένων ἐκφράσεων. Αἱ λέξεις, ὅπως καὶ ἡ σκέψις, εἶναι ἤρεμος, τὸ νόημα διαυγὲς καὶ σοβαρόν. Οἱ ἀκροαταὶ δὲν εὑρίσκονται εἰσέτι συντονισμένοι.

Εἰς τὴν ὁμιλίαν τοῦ Ἀποστόλου, ἡ δήλωσις εἶναι ἁπλῆ, σύντομος καὶ βαδίζει κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν σκοπόν. Δὲν περιέχει οὔτε μίαν περιττὴν λέξιν. Συνώνυμοι λέξεις, ἐπίθετα, ἐπαναλήψεις, γραμματικοὶ ἰδιωτισμοὶ ἀπεκλείσθησαν καθ' ὁλοκληρίαν. Οὐδ' εἰσχωρεῖ ἡ προσωπικότης τοῦ Παύλου εἰς τοὺς λόγους του. Καὶ εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ δυσκόλου τούτου μέρους τοῦ λόγου ὁ Παῦλος εἶναι ἀπαράμιλλος.

Ἡ ἀνάπτυξις.

Ὁ Θεός, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς Κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ (Πράξεις ιζ'. 23 καὶ ἐφεξῆς ἕως 32).

Καθ' ὅλην τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος, ὁ ὁμιλητὴς δὲν πρέπει οὐδὲ πρὸς στιγμὴν νὰ ἀπομακρυνθῇ τοῦ σκοποῦ ὃν ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν. Καὶ κατὰ τοῦτο ἡ ὁμιλία τοῦ Παύλου εἶναι ἀνεπίληπτος. Δὲν παρεκτρέπεται εἰς μεταφοράς, παρομοιώσεις, ἢ ἐπεξηγήσεις. Εἶναι ὁμιλία ἀνθρώπου, ὅστις ὑπὸ μιᾶς καὶ μόνης ἰδέας κατέχεται, πῶς νὰ ἐκφράσῃ καὶ μεταδώσῃ τὴν μεγάλην κεντρικὴν ἀλήθειαν, ἥτις κατέχει

τὸν νοῦν του καὶ τὴν καρδίαν του. Λησμονεῖ ὁλοτελῶς τὸν ἑαυτόν του, προσπαθῶν νὰ ἐντυπώσῃ τὴν μεγάλην ἐκείνην ἀλήθειαν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἀκροατῶν του. Ἐφ᾽ ὅσον δὲ προχωρεῖ εἰς τὸν λόγον, συμπαρασύρει καὶ τοὺς ἀκροατάς, διεγείρων συγκίνησιν.

Ὑπάρχουν δύο εἰδῶν συγκινήσεις. Ἡ μία δὲν ἔχει ἀπολύτως καμμίαν ἀξίαν ῥητορικήν. Εἶναι διανοητική, αἰσθητική, παθητικὴ — συγκεντρώνεται εἰς τὴν αἰσθητικὴν ἀπόλαυσιν, καὶ κατὰ τοῦτο δυνατὸν νὰ ἦναι καὶ κώλυμα εἰς τὴν πρᾶξιν.

Ἡ ῥητορικὴ συγκίνησις, ἐξ ἐναντίας, ἀποσκοπεῖ εἰς μεταβολήν, εἰς κίνησιν· εἶναι δύναμις ἥτις ὑποκινεῖ, διεγείρει, ἐνθουσιάζει, ἐκφράζεται δὲ εἰς ἐνέργειαν. Ὁ ῥήτωρ πρέπει νὰ διακρίνῃ μεταξὺ τῶν δύο συγκινήσεων καὶ νὰ μετακινῇ τὰς πειστικὰς δυνάμεις τῆς ἀληθείας, οὕτως ὥστε νὰ μεταπείθῃ ὡς καὶ νὰ θέλγῃ.

Ἐν τῇ προκειμένῃ ὁμιλίᾳ τοῦ Παύλου, ὁ Ἀπόστολος δὲν καταφεύγει εἰς τὴν βοήθειαν τῆς παθητικῆς συγκινήσεως, ἀλλ᾽ ἀναγνωρίζων τὰς πραγματικὰς πηγὰς τῆς ἐπιρροῆς, τὰς μεταχειρίζεται ὅπως φθάσῃ εἰς ἄμεσον πρακτικὸν τέλος. Πρὸς τὴν ῥητορικὴν δεινότητα τοῦ Δημοσθένους, «ἐκσφενδονίζοντος κεραυνούς», ἔχει παραβληθῆ καὶ ἡ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τῆς ὁποίας ἡ ζέσις, καὶ ἡ ἀκαταμάχητος ἀλήθεια κατέρριπτον τὰ πάντα πρὸ αὐτῆς, δίκην κεραυνοῦ. Ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀνακαλύψῃ τις ἐν αὐτῇ τὴν ἐλαχίστην προσπάθειαν καλλιεπείας, ἥτις νὰ προκαλέσῃ τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀκροατῶν. Εἶχε λόγον ἀληθείας νὰ μεταδώσῃ καὶ ἐστενοχωρεῖτο μὴ δὲν προφθάσῃ νὰ τὸν μεταδώσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν πιστῶς. Κάθε φράσις μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ λόγος χωρεῖ σταθερῶς πρὸς τὸ ποθούμενον τέρμα. Οὐδεμία τῶν φράσεών του ὑπενθυμίζει «τὰ κύματα ἐνάρθρων λέξεων, τὰ ὁποῖα κτυποῦν ἐπὶ τῶν ὤτων, χωρὶς νὰ ἀφήσουν οὐδεμίαν ἐντύπωσιν, ἢ νὰ διεγείρουν οὐδὲν αἴσθημα».

Μία διακαὴς σπουδὴ χαρακτηρίζει ὁλόκληρον τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἡ τοιαύτη σοβαρὰ σπουδὴ καὶ ἐνέργεια χαρακτηρίζει αὐτὸν καὶ ὁλόκληρον τὴν ζωήν του. Αἱ τρεῖς μορφαὶ τῆς ἐνεργείας, τὰς ὁποίας καὶ ἀναγνωρίζει ἡ ῥητορική, εὑρίσκονται συγκεντρωμέναι εἰς τὸν λόγον, ὅστις δὲν περιεσώθη ὁλόκληρος. Εἶναι δὲ αὗται: ἐνέργεια δυνάμεως, ἐμφανιζομένη εἰς τὸν λογικὸν εἱρμὸν τοῦ λόγου· ἐνέργεια ζωτικότητος, προκύπτουσα ἐκ τῶν παραστάσεων καὶ σχημάτων, τὰ ὁποῖα τόσον ἐξόχως χειρίζεται· ἐνέργεια ὑγιοῦς εὐρωστίας, ἀναγνωριζομένη εἰς τὴν ἀπερίφραστον εὐθύτητα τῆς σκέψεως καὶ τοῦ περιενδύοντος ταύτας λεκτικοῦ. Ὀρθῶς δὲ ἐχαρακτηρίσθη ὁ ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου λόγος ὡς ***προϊὸν ζωτικότητος***.

Ὁ νόμος τῆς Ἑνότητος ἐτηρήθη τόσον ἐπακριβῶς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ὥστε ὁ λόγος του δὲν θὰ ἐπαρουσιάζετο ὡς τελειότερον προϊόν, ἐὰν τῷ ἐπετρέπετο νὰ τὸν ἀποπερατώσῃ. Ἀλλὰ καὶ ὅπως διεσώθη μέχρις ἡμῶν, ἀποτελεῖ μίαν δέσμην καλῶς συνδεδεμένην, ἐκ τῆς ὁποίας δὲν παρεκκλίνει οὐδ᾽ εἷς στάχυς. Ἐτηρήθη καὶ ὁ νόμος τῆς προσαρμογῆς πρὸς τὸ περιβάλλον, ὡς δύναται νὰ μαρτυρήσῃ πᾶς γνωρίζων τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἄξιον δὲ θαυμασμοῦ εἶναι πῶς εἷς παρεπίδημος καὶ ἀλλόφυλος ἠδυνήθη τόσον ὀξυδερκῶς καὶ ταχέως νὰ ψυχολογήσῃ τοὺς Ἀθηναίους καὶ νὰ εὕρῃ τὸ μέσον τοῦ νὰ τοὺς κρατήσῃ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ λόγου του!

Ἐὰν παραβάλωμεν τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου ὁμιλίαν μὲ τὰς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἐν ταῖς συναγωγαῖς, ὁμιλίας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, δὲν θὰ ἀνακαλύψωμεν καμμίαν πρὸς ταύτας ὁμοιότητα.

Ἐν τέλει πρέπει νὰ σημειωθῇ καὶ τὸ ἐπίκαιρον καὶ προσφυὲς τῶν ὅσων ἐλέχθησαν ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Βράχου τοῦ Ἄρεως, πρὸς τὸ σεμνὸν ἐκεῖνο περιβάλλον, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς τῶν ἀκροατῶν θὰ ἔβλεπεν ἄνευ τοῦ δέους, τὸ ὁποῖον ἐνέπνεεν ἡ ἀπὸ μυθικῆς ἐποχῆς καθιέρωσίς του εἰς τὴν ἰδέαν τῆς δίκης καὶ τῆς δικαιοσύνης· καθὼς καὶ ἡ γείτων κατοικία τῶν Ἐριννύων ἐν τῇ κάτωθι τοῦ βήματος σχισμῇ τοῦ Βράχου. Πόσον δὲ προσφυὴς ὑπῆρξεν ἡ εἰσαγωγὴ τῆς μεγάλης ἰδέας τῆς ***Μελλούσης Κρίσεως*** (αὐτόθι 30—32). Ἀλλ' ἡ ἰδέα αὕτη διήγειρε τοὺς Ἀθηναίους πέραν τῶν ὁρίων τῆς εὐπρεπείας. Ἐλθόντες ἐκεῖ ἐκ περιεργείας ἵνα ἀκούσωσί τι νέον, εὑρίσκονται ἀντιμέτωποι πρὸς Δικαστήριον, τοῦ ὁποίου τὴν ὕπαρξιν δὲν ἐφαντάζοντο. Καὶ τινὲς μὲν ἐχλεύαζον, ἄλλοι δὲ ἀνέβαλλον ἀκρόασιν. Ἀλλ' ἡ ἐπίδρασις τῆς ὥρας ἐκείνης δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξαλειφθῇ καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον ἀπηχεῖ τὰς πνευματικὰς ἀληθείας, τὰς ὁποίας πρῶτος ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν κατήγγειλεν εἰς τὴν κατείδωλον Πόλιν.

Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΦΟΡΟΣ

Συνδρομητὴς τοῦ «Ἀστέρος» μᾶς ἀπηύθυνεν ἐρώτησιν ὡς πρὸς τὸ καθῆκον τῶν Χριστιανῶν νὰ συνεισφέρουν ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως τῆς ἐκκλησίας των καὶ τῶν ἔργων ἐλέους καὶ διαδόσεως τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἤτοι κατὰ πόσον ὑποχρεοῦνται οἱ Χριστιανοὶ νὰ ὑποστηρίζουν ταῦτα διὰ τοῦ χρήματός των—νὰ πληρώνουν τουτέστι τὸν λεγόμενον «πνευματικὸν φόρον». Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἡ ἀσφαλὴς πηγὴ πληροφορίας εἶναι ἡ Ἁγία Γραφή· ἃς ἴδωμεν λοιπὸν τί περὶ τούτου λέγει αὕτη.

Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Π. Διαθήκης μέχρι τέλους τῆς Νέας, ἡ Ἁγία Γραφὴ περιέχει ἀναρίθμητα χωρία σαφῶς διατυποῦντα τὴν κυριότητα τοῦ Θεοῦ ἐφ' ὅλων τῶν πλασμάτων του, καὶ τὸ καθῆκον τῆς ἀναγνωρίσεως τούτου ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. «Πάντα τὰ ὑποκάτω τοῦ Οὐρανοῦ εἶναι Ἐμοῦ», λέγει ὁ Θεὸς ἐν Ἰὼβ μα', 11. Ἑπομένως, ὅταν δίδωμεν εἰς τὸν Θεόν, ὅταν πληρώνομεν δηλ. τὸν πνευματικόν μας φόρον, ἀποδίδομεν εἰς Αὐτὸν ἐκ τῶν ἰδίων Του. Διότι οὐδὲν τῶν ὅσα θεωροῦμεν ὡς περιουσίαν μας ἢ κτῆμά μας, εἶναι πράγματι ἀναφαίρετον κτῆμα, ἀλλ' ὑποκείμενον νὰ ἀφαιρεθῇ εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἐξ ἀπροόπτου, πάντως δὲ δὲν θὰ μᾶς συνοδεύσῃ πέραν τοῦ χείλους τοῦ τάφου. Εἴμεθα ἁπλοῖ θεματοφύλακες, ἐπίτροποι ἢ διαχειρισταὶ τούτων, καὶ ὡς τοιοῦτοι ὑποχρεούμεθα: α') νὰ κάμνωμεν καλὴν χρῆσιν τῶν εἰς ἡμᾶς ἐμπεπιστευμένων, καὶ β') νὰ ἀποδίδωμεν τὸν ὀφειλόμενον ὑπὲρ τούτων φόρον, ἕκαστος ἐν τῇ οἰκείᾳ ἀναλογίᾳ.

Τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀπ' ἀρχῆς. Τὸν δὲ φόρον ἐπλήρωνεν ὁ ἄνθρωπος κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς εἶδος—προσφέρων τοὺς καρποὺς τῆς γῆς· τὰς ἀναιμάκτους δὲ ταύτας θυσίας διεδέχθησαν αἱ

αἱματηραί, οἵτινες ὑπεῖχον καὶ τυπικὴν ἔννοιαν, καὶ ἀπετέλεσαν εἰδικὴν μορφὴν τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ἀνθρώπου, παραλλήλως πρὸς τὰς ἄλλας προσφοράς, αἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ ἐγίνοντο καὶ εἰς χρῆμα, πρὸς συντήρησιν τῆς λατρείας καὶ τῶν ἄλλων παρεμφερῶν ἐκδηλώσεων τῆς εἰς τὸν Θεὸν ὑποχρεώσεως τοῦ ἀνθρώπου νὰ τιμᾷ τὸν Θεὸν «ἐκ τῶν ὑπαρχόντων του» (Παροιμ. γ΄. 9). Ἐκ παραλλήλου ὅθεν μὲ τὰς αἱματηρὰς θυσίας, αἵτινες ὑπετύπουν τὴν Μεγάλην Θυσίαν, βλέπομεν διατηρουμένην καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς εἰσφορᾶς διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Ναοῦ καὶ τῶν σχετικῶν διατάξεων, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ ἰσχύῃ καὶ ἡ ὑποχρέωσις τῆς εἰς εἶδος συνεισφορᾶς, ὁριζομένης εἰς τὸ δέκατον τοῦ ὅλου. Ταῦτα ὅσον ἀφορᾷ τὴν Παλαιὰν Οἰκονομίαν.

Ὑπὸ τὴν Νέαν Οἰκονομίαν καταργοῦνται αἱ τυπικαὶ θυσίαι, ἐκπληρωθεῖσαι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ᾽ ἡ ὑποχρέωσις τῆς συνεισφορᾶς, εἴτε διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς λατρείας, εἴτε πρὸς συντήρησιν τῶν μελῶν τῆς Χριστιανικῆς ἀδελφότητος, ὑφίστανται. Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁπόταν «πάντες οἱ πιστοὶ ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτό, εἶχον ἅπαντα κοινά, καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἄν τις χρειὰν ἔχοι». (Πράξεις β΄. 44, 45).

Προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ ἐφ᾽ ὅσον ἐπληθύνοντο αἱ κατὰ τόπους Χριστιανικαὶ κοινότητες, τὸ καθῆκον τῆς συνεισφορᾶς καθίστατο ἀπαραίτητον διὰ τὴν συντήρησιν τῆς λατρείας καὶ τῶν ἔξωθι ἐνεργειῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἐν τῇ Α΄ Ἐπιστολῇ πρὸς Κορινθίους, (κεφ. α΄. 1—3), κανονίζει τὸ ζήτημα τῆς συνεισφορᾶς: «Περὶ δὲ τῆς λογίας, τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὅπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε: Κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ᾽ ἑαυτῷ τιθέτω, θησαυρίζων ὅ,τι ἂν εὐοδοῦται». Ἐδῶ οὐδεὶς λόγος περὶ ἀποδεκατισμοῦ· ἡ συνεισφορὰ ἀφίεται εἰς τὴν προαίρεσιν ἑκάστου. Τοῦτο δὲ ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐν Κορινθ. Β΄. (θ΄, 6—11) προκειμένου περὶ συνεισφορᾶς ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Μακεδονίας: «Ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ· μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός· δυνατὸς δὲ ὁ Θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεύσηται εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύσητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, (καθὼς γέγραπται, ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα). Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγῆσαι καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν καὶ αὐξῆσαι τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν) ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι᾽ ὑμῶν εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ, ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ Θεῷ». Ἐδῶ δίδεται καὶ νύξις ὅτι ἡ γενναιοδωρία τῶν Χριστιανῶν δὲν θὰ μείνῃ ἄνευ ἀντιστοίχου ὠφελείας. Ὁ Θεός, ὁ ἀγαπῶν τὸν ἱλαρὸν δότην δύναται νὰ πληθύνῃ τὰ μέσα εἰς αὐτόν, ὥστε νὰ πλουτίζεται κατὰ πάντα πρὸς πᾶσαν ἐλευθερότητα, ἥτις θὰ προκαλέσῃ εὐχαριστίας πρὸς τὸν Θεόν. Τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἐκφράζει καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ἐν Παροιμ. γ΄. 9, 10. «Τίμα τὸν Θεὸν ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων σου καὶ ἀπὸ τῶν ἀπαρχῶν πάντων τῶν γεννημάτων σου, καὶ θέλουσιν ἐμπλησθῇ αἱ σιτοθῆκαί σου ἀπὸ ἀφθονίαν, καὶ οἱ ληνοί σου θέλουσιν ἐκχειλίζει ἀπὸ νέου οἴνου».

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀνωτέρας ἀπόψεως εἶναι συμφέρουσα ἡ ἐλευθεριότης εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ πνευματικοῦ φόρου. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐν Β΄ Κορ. η΄ 1—15 ἐξαίρει τὸ προνόμιον τῆς συνεισφορᾶς ὑπὲρ τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ ὡς ***μέσου χάριτος***. Ἐπικαλεῖται εἰς ἀπόδειξιν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν δοθεῖσαν εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς Μακεδονίας τῶν ὁποίων ἡ περίσσεια τῆς χαρᾶς, παρ᾽ ὅλην τὴν θλίψιν καὶ τὴν βαθεῖάν των πτωχείαν, ἀνέδειξαν ἐκ περισσοῦ τὸν πλοῦτον τῆς γενναιοδωρίας αὐτῶν. Καὶ προτρέπει αὐτούς, καθὼς ἐπερίσσευον εἰς πίστιν καὶ λόγον καὶ γνῶσιν καὶ πᾶσαν σπουδήν, οὕτω νὰ περισσεύσωσι ***καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι.***

Ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν ἄνω χωρίων καὶ ἐκ τοῦ ὅλου πνεύματος τῆς Χριστιανικῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων, βάσις τῆς συνεισφορᾶς ἦτο ἡ ἐλευθέρα, ἡ αὐτοπροαίρετος προσφορά, ἡ ἀνάλογος πρὸς τὸ μέτρον τῆς δυνάμεως ἑκάστου, ἀλλὰ καὶ ἐνίοτε, ἡ ὑπερβαίνουσα τοῦτο. Ποίαν τώρα, ἐρωτᾷ ὁ γράψας εἰς ἡμᾶς, πρέπει νὰ ἦναι τὸ μέτρον τοῦ πνευματικοῦ φόρου; ἡ αὐτοπροαίρετος προσφορὰ ἢ ἡ δεκάτη τῆς Π. Οἰκονομίας; ἥτις ἐξασφαλίζει, ὡς φρονεῖ ἐκεῖνος, ὁμαλώτερον καὶ σταθερότερον πόρον ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἔργου τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἀπαντῶμεν ὅτι διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ Ἀποστολικὴ διάταξις ὅπως δίδῃ ἕκαστος ***ὅ,τι ἂν εὐοδοῦται*** (ὅτι ἂν εὐπορῇ) πρέπει νὰ ὑπάρχῃ καὶ μέτρον, πρὸς τὸ ὁποῖον νὰ σταθμίζεται ἡ αὐτοπροαίρετος αὕτη προσφορά, ἐπειδὴ δὲ οὐδαμοῦ τῆς Νέας Διαθήκης ἀνακαλύπτομεν τοιοῦτον μέτρον, δυνάμεθα νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ ἐκεῖ εὑρίσκομεν τὴν ***δεκάτην***. Ὁ νόμος τῆς δεκάτης δὲν κατηργήθη· τὸν ἀνευρίσκομεν προεκτεινόμενον καὶ εἰς τὴν Νέαν Οἰκονομίαν καὶ ἐφαρμοζόμενον ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων. Ὁ νόμος ἐκεῖνος δὲν ἦτο τυπικὸς νόμος, ὥστε νὰ καταργηθῇ ἐλθόντος τοῦ Ἀντιτύπου. Ἦτο νόμος ἠθικός, ἀφορῶν τὰ ὑπάρχοντα τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἡ Τετάρτη Ἐντολὴ ἀφορᾷ τὸν χρόνον τοῦ ἀνθρώπου, διότι καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου μας ἔχει δικαίωμα ὁ Θεός. Ὅπως δὲ ἡ γενικὴ αὐτοῦ ἐφαρμογὴ κατὰ τὴν Π. Οἰκονομίαν δὲν παρεμπόδιζε καὶ τὰς αὐτοπροαιρέτους προσφορὰς τῶν χρόνων ἐκείνων, οὕτως οὐδὲ ἡ αὐτοπροαίρετος προσφορὰ τῆς Ν. Οἰκονομίας ἀποκλείει τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ δεκάτου ὡς ὅρου ὑπολογισμοῦ τοῦ δοθησομένου ποσοῦ. Ἐν τέλει, δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν, ὅτι ὁ Χριστιανὸς δὲν ὑποχρεοῦται μὲν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ δεκάτου, ἀλλ᾽ εἶναι ἐλεύθερος νὰ κανονίζῃ τὴν αὐτοπροαίρετόν του συνεισφορὰν ἐπὶ τῇ βάσει τούτου.

Τοῦτο ὅμως τονίζομεν καὶ θεωροῦμεν ἀπαραίτητον ὅρον τῆς εὐπροσδέκτου παρὰ τοῦ Θεοῦ προσφορᾶς. Ὅτι αὕτη πρέπει νὰ ἀντιπροσωπεύῃ μίαν ***θυσίαν.*** Ὄχι τὸ περίσσευμα, τὸ ὁποῖον δὲν στοιχίζει τίποτε, ἀλλὰ τὸ ὑστέρημα, εἶναι εὐπρόσδεκτον εἰς τὸν Θεόν, ὡς διδασκόμεθα ἐκ τοῦ στόματος Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐδήλωσεν ὅτι ὁ ὀβολὸς τῆς πτωχῆς χήρας εἶχε μεγαλειτέραν ἀξίαν παρὰ τῷ Θεῷ, ἢ ὁ χρυσὸς τῶν πλουσίων· καθότι οὗτοι μὲν ἐκ τοῦ περισσεύματος αὐτῶν ἔδιδον, ἐκείνη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς—καὶ μάλιστα ***πᾶν ὅ,τι εἶχε.***

Ἡ αὐτοθυσία εἶναι τὸ μέτρον τῆς διατιμήσεως, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἐκτιμᾷ τὴν ἀξίαν πάσης προσφορᾶς. Εἶναι δὲ καὶ ἀναγκαῖον νὰ συνοδεύηται καὶ ὑπό τινος θυσίας ἡ συνεισφορά, διότι ἄλλως δὲν ἀποτελεῖ κατ᾽ οὐσίαν μέσον χάριτος. Ἀλλ᾽ ἂς μὴ ἀποδοθῇ εἰς τὸ καθῆκον τῆς ἀποδόσεως τοῦ πνευμα-

τικοῦ φόρου καὶ ἡ σημασία ὅτι ἐξασφαλίζεται διὰ τοῦ μέσου τούτου ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου—πλάνη, ἥτις δυστυχῶς ἐπικρατεῖ εἰσέτι παρὰ πολλοῖς. Ὁ Παῦλος μᾶς διαβεβαιοῖ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δυνατὸν νὰ διανείμῃ πάντα τὰ ὑπάρχοντά του ὅπως θρέψῃ τοὺς πτωχούς, καὶ ὅμως τοῦτο νὰ μὴ τὸν ὠφελήσῃ ποσῶς, ὡς πρὸς τὴν σωτηρίαν. Οὐδεὶς σώζεται διὰ τῆς γενναιοδωρίας, ἀλλὰ σωζόμεθα διὰ τοῦ Χριστοῦ, συμμορφούμενοι πρὸς τὸ παράδειγμα αὐτοῦ, ὅστις ἔδωκεν Ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν. Ὁ δὲ μὴ στέργων νὰ θυσιάσῃ τὸ πᾶν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ὅταν τὸ ἀπαιτῇ Οὗτος, δὲν εἶναι ἄξιος νὰ λέγηται μαθητὴς Αὐτοῦ.

Γνησία χριστιανικὴ γενναιοδωρία εἶναι ἡ ἐκ πίστεως καὶ αὐτοθυσίας προερχομένη, ὑπὸ ἀγάπης δὲ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον προκαλουμένη καὶ ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Σωτῆρα, ὅστις ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὸ ὕψιστον ὑπόδειγμα τῆς ἀγάπης, ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὑπὲρ ἡμῶν. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τοῦτο ὑπομιμνήσκει, ὑποδεικνύων Ἐκεῖνον ὑπὸ τοῦ ὁποίου ***ἠγοράσθημεν διὰ τιμῆς*** (καὶ ὁποίας τιμῆς!) καὶ παρακινῶν ἡμᾶς εἰς μίμησιν τῆς ἀγάπης ταύτης, διὰ τῆς θυσίας ὑπὲρ τῶν ἄλλων, δι᾽ ἧς δοξάζεται ὁ Θεός. Καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν ὑπενθυμίζει τὴν χάριν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις πλούσιος ὤν, ἔγινε πτωχὸς ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἡμεῖς πλουτισθῶμεν διὰ τῆς πτωχείας Αὐτοῦ.

Τὸ θέμα τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὀφειλομένης προσφορᾶς, εἶναι εὐρύτατον. Περιλαμβάνει καὶ τὸ δικαίωμα τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου ἡμῶν, ἐπὶ τῶν ταλάντων τῶν ὁποίων μᾶς κατέστησεν οἰκονόμους, μὲ ἀπαίτησιν ὅπως διαχειρισθῶμεν τὴν οἰκονομίαν ταύτην πρὸς δόξαν Αὐτοῦ καὶ ἐπ᾽ ἀγαθῷ τῶν ὁμοίων μας, ἀλλ᾽ ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος, ἦτο νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς ὡρισμένον σημεῖον τῆς ἐρωτήσεως, ἥτις μᾶς ἐγένετο. Περαίνοντες δὲ τὴν σκιαγραφικὴν ταύτην ἔκθεσιν τοῦ πνεύματος ὑπὸ τὸ ὁποῖον τὸ καθῆκον τῆς συνεισφορᾶς ὑπὲρ τοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ ἐπιβάλλεται εἰς πάντα Χριστιανόν, παραθέτομεν καὶ μίαν ῥῆσιν διασήμου ἄλλοτε ἱεροκήρυκος τῆς Ν. Ὑόρκης, τοῦ δόκτορος Μπάρροους, σχετικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο: «—Ὁ γενναιόδωρος ἄνθρωπος, ὁ δίδων ἄνευ φειδωλίας καὶ μὲ θυσίαν, θὰ ἦναι πάντοτε πλούσιος, διότι θὰ ἔχῃ ὡς κεφάλαιον καὶ κτῆμά του ἀναφαίρετον τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ Πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ὡς ὅπλον αὐτοῦ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀμοιβήν του τὴν ἀγάπην καὶ εὔνοιαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς ἐγγύησιν καὶ ἀσφάλειαν τὸν λόγον Αὐτοῦ».

***

Μία ὡραία συνήθεια, ἥτις ἐπικρατεῖ εἰς τὰ χωρία καὶ ἀκόμη εἰς πολλὰς μεγαλειτέρας πόλεις τῆς Ἀγγλίας, εἶναι ὁ κατ᾽ ἔτος ἑορτασμὸς τῆς συγκομιδῆς τῶν καρπῶν τῆς γῆς, περὶ τὰ τέλη τοῦ θέρους, ἢ ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου. Ἡ «Κυριακὴ τῆς Συγκομιδῆς» ἑορτάζεται δι᾽ εὐχαριστηρίου τελετῆς εἰς τοὺς ναούς, εἰς τοὺς ὁποίους προσκομίζονται δῶρα ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων καὶ ὡραιοτέρων προϊόντων τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν κήπων. Εἰς τὰ χωρία μάλιστα τῶν γεωργικῶν περιφερειῶν, βλέπει τις ἀπὸ τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ, συσσωρευμένα τὰ ποικιλόχροα καὶ μὲ καλαισθησίαν τοποθετημένα ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου λαχανικὰ καὶ ὀπωρικά. Ἐντὸς δὲ τοῦ ἀνθοστολίστου ναοῦ, ὅπου οἱ στάχεις καλλιτεχνικῶς συμπλέκονται εἰς τὸν ἐκ περιπλοκάδων διάκοσμον τῶν τοίχων καὶ κιόνων, βλέπει τις ἐναποτεθειμένους πρὸ

τῆς καταλεύκου Ἁγίας Τραπέζης, ὡραῖα χρυσίζοντα ψωμιὰ καὶ δίσκους μὲ τὰ ὡραιότερα σταφύλια. Εἰς ἄλλας δὲ ὄχι γεωργικὰς περιφερείας, αἱ προσφοραὶ εἶναι ποικίλαι καὶ πολλάκις πρωτότυποι, ὡς λ. χ. ὁ πελώριος μπακαλάος, ὅστις ἐστόλιζε τὸν νάρθηκα ἑνὸς ναΐσκου παραλιακοῦ χωρίου, καὶ ὁ ὡς μέλας ἀδάμας ἀπαστράπτων ὄγκος γαιάνθρακος μὲ πολλὴν τέχνην ἐξορυχθείς, εἴς τινα ναὸν τῆς περιφερείας τῶν ἀνθρακωρυχείων. Αἱ ἀφελεῖς αὗται λαϊκαὶ ἐνδείξεις ἀναγνωρίσεως τῆς προελεύσεως παντὸς ἀγαθοῦ, ἐχρησιμοποιήθησαν ὅπως γίνῃ κατάλληλος ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος διδαχὴ περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς ἐμπράκτου εὐγνωμοσύνης εἰς τὸν Θεόν, ὅστις πρὸ παντὸς ζητεῖ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ὑπακοήν του. Τὴν Κυριακὴν τῆς Συγκομιδῆς οἱ ναοὶ εἶναι πάντοτε ὑπερπληρωμένοι, ἑπομένως τὸ κήρυγμα τοῦτο δὲν ἀποβαίνει μάταιον. Οἱ κατάλληλοι δὲ ὕμνοι, ὑφ᾿ ὅλων ψαλλόμενοι, καὶ τὰ σχετικὰ χωρία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης, ὅπου ἐντέλλεται ἡ ἀναγνώρισις αὕτη, καθιστοῦν τὴν συνήθειαν ἀξίαν νὰ διατηρῆται μεταξὺ τοῦ λαοῦ.

Ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, ἂν καὶ οὐδόλως ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα, διαφέρει ἐκείνης, ἡ Ἐθνικὴ Εὐχαριστήριος Ἑορτὴ τῆς Ἀμερικανικῆς Δημοκρατίας, τελουμένη κατὰ τὴν τελευταίαν Πέμπτην ἑκάστου Νοεμβρίου. Αὕτη ὑπενθυμίζει τὴν ἐπίκαιρον σωτηρίαν τῶν λιμωττόντων πρώτων ἀποίκων τῆς «Νέας Ἀγγλίας», Ἄγγλων Διαμαρτυρομένων, οἵτινες λόγῳ διαφόρων ἐναντίων περιστάσεων εὑρέθησαν ἄνευ διατροφῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ δριμέως χειμῶνος. Εἶχον συναθροισθῆ ἐντὸς τοῦ ἐκ κορμῶν δένδρων κτιρίου, τὸ ὁποῖον τοῖς ἐχρησίμευε πρὸς λατρείαν, ἱκετεύοντες τὸν Θεόν, ὅπως ἀποστείλῃ τὰς ἐξ Ἀγγλίας ἀναμενομένας ἐπικουρίας, ὁπότε ὁ ἔξωθεν ἔνοπλος σκοπός, ὅστις ἐφύλαττε τοὺς ἐκκλησιαζομένους ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν λύκων καὶ τῶν ἐρυθροδέρμων, ἀνήγγειλε ὅτι «πλοῖον φαίνεται»!

Αἱ ἱκεσίαι μετεβλήθησαν εἰς εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη καθιερώθη ἔκτοτε, καὶ ἐπὶ τριακόσια καὶ πλέον δὲ ἔτη τώρα ἑορτάζεται εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας, κατ᾿ ἐτήσιον διάγγελμα τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, ἡ εὐχαριστήριος ἡμέρα, καθ᾿ ἣν καὶ ἔκτακτοι προσπάθειαι καταβάλλονται πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἀναγκῶν τῶν ἀπόρων.

ΤΕΚΝΑ ΘΕΟΥ

Σεβ. Διεύθυνσιν τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς»

Κύριε Διευθυντὰ τοῦ «Ἀστέρος»

Εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος (Ἰουλίου, σελ. 211) ἀνέγνων τὸ πολὺ ὡραῖα γεγραμμένον ἄρθρον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἡ ἐπιβολὴ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας», καὶ ἐλυπήθην ὅτι τοιοῦτον ὡραῖον ἄρθρον παρουσιάζει ἰδέας τινὰς μὴ συμβιβαζομένας πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ «Ἀστέρος». Ὁ «Ἀστὴρ» ἀνέκαθεν ὑπῆρξε τὸ στόμα ***Εὐαγγελικῶν*** ἀντιλήψεων καὶ τὸ ὄργανον τῆς διαδόσεως ***εὐαγγελικῶν*** ἀληθειῶν. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι βαθμός τις ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ γράψαντος ἤνοιξεν εἰς τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο τὰς στήλας τοῦ «Ἀστέρος»· ἀλλὰ δὲν διστάζω νὰ εἴπω ὅτι μὲ ὅλον τὸ γλαφυρόν του ὕφος καὶ τὰς πολλὰς ἀξιολόγους περικοπάς του τὸ ὡραῖα γεγραμμένον ἄρθρον εἶναι ἀτυχὲς εἰς τὴν ***βάσιν,*** ἣν θέτει· αὕτη δὲ εἶναι

ἡ ἐπανειλημμένως τονιζομένη ἰδέα ὅτι δῆθεν ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία διακηρύττει τὴν παγκόσμιον (διὰ τοὺς ἀνθρώπους) πατρότητα τοῦ Θεοῦ.

Δυστυχῶς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ***δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι «φύσει πάντες οἱ ἄνθρωποι εἶναι τέκνα τοῦ Θεοῦ».*** Τὸ Εὐαγγέλιον λέγει ῥητῶς τὸ ἐναντίον: «ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ***ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι...»*** Ἰω. α΄. 12. Ἄρα καὶ αὐτοὶ οἱ λαβόντες, οἱ δεχθέντες τὸν Χριστόν, οἱ πιστεύσαντες εἰς Αὐτόν, ***δὲν ἦσαν*** τέκνα τοῦ Θεοῦ πρότερον, ἔλαβον δὲ παρ᾽ Αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν νὰ ***γείνωσιν.*** Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁμιλῶν περὶ τῆς ἑαυτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν καταστάσεως πρὸ τῆς εἰς Χριστὸν ἐπιστροφῆς των λέγει: «μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ***ἡμεῖς πάντες*** ἀνεστράφημέν ποτε... καὶ ***ἤμεθα ἐκ φύσεως τέκνα ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποὶ*** (Ἐφεσ. β΄. 3). Αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἠναγκάσθη νὰ τὸ εἴπῃ καθαρὰ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτε ἐτόλμησαν νὰ εἴπωσι πρὸς Αὐτόν, «ἕνα πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν», ἀποκριθείς: ***«Σεῖς εἴσθε ἐκ πατρὸς τοῦ διαβόλου*** καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρός σας θέλετε νὰ πράττητε» (Ἰω. η΄. 41-44).

Ὀφείλομεν ὡς Χριστιανοὶ νὰ διακηρύξωμεν ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι ***φύσει εἶναι τέκνα τοῦ Ἀδάμ,*** καὶ ***διὰ τοῦτο*** εἶναι πρὸς ἀλλήλους ἐκ καταγωγῆς ***ἀδελφοί,*** ἀλλ᾽ ***ἠθικῶς*** εἶναι πάντες ***ἐκ φύσεως τέκνα ὀργῆς*** καὶ πνευματικὰ τέκνα ***τοῦ διαβόλου,*** ἕως οὗ οἱ ἐξ αὐτῶν ἀφυπνισθέντες περὶ τῆς ἀθλιότητος αὐτῶν στρέψωσι τὸ βλέμμα τῆς πίστεως πρὸς τὸν μόνον Σωτῆρα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ δεχθέντες Αὐτὸν διὰ τῆς πίστεως λάβωσι ***παρ᾽ Αὐτοῦ*** τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀναφαίρετον δικαίωμα, νὰ ***γείνωσι*** τέκνα Θεοῦ. Ὁ ψεύστης, ὁ κλέπτης, ὁ δόλιος, ὁ συκοφάντης, ὁ ἐπιβουλευόμενος τὴν ζωήν, τὴν τιμήν, τὴν περιουσίαν τοῦ ἄλλου, ὁ ἀνήθικος, ὁ ἐκδικητικός, ὁ φθονερός, ὁ εἰς οἱονδήποτε πάθος δουλεύων, δὲν εἶναι, οὔτε δύναται νὰ εἶναι ***τέκνον τοῦ ἁγίου Θεοῦ,*** ἐν ὅσῳ μένει ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ ἀμετανόητος. Ἐνταῦθα κεῖται ἡ θεμελιώδης ἀνάγκη τῆς ***ἀναγεννήσεως*** διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἥτις εἶναι ἐμφύσησις νέας, ἁγίας ζωῆς εἰς τὴν ψυχήν, ζωῆς ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τολμῶ δὲ νὰ εἴπω ὅτι εἶναι ἔγκλημα νὰ παρηγορῇ τις τὸν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ζῶντα ὅτι ***εἶναι τέκνον τοῦ Θεοῦ,*** καὶ ὅτι μόνον ἡ υἱϊκή του πρὸς Αὐτὸν σχέσις διατελεῖ κατὰ τὸ παρὸν ***«ἐν ἀχρηστείᾳ».***

Ἀλλὰ θὰ εἴπῃ τις ἀπορῶν, τότε τί γίνεται ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους διδασκαλία, καθ᾽ ἣν ὁ Κύριος τόσον ἐτόνισε τὴν πατρότητα τοῦ Θεοῦ; Μικρὰ παράβλεψις ἔγεινεν ἀφορμὴ τῆς μεγάλης παρεξηγήσεως, διότι οἱ εὐαγγελισταί, τόσον ὁ Ματθαῖος ὅσον καὶ ἐν τῇ παραλλήλῳ περιστάσει ὁ Λουκᾶς, λέγουν ῥητῶς ὅτι ὁ Κύριος τὴν διδασκαλίαν ταύτην ἀπέτεινε ***πρὸς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ.*** Δὲν σημαίνει ὅτι παρευρίσκετο ὁ ὄχλος. Ἂς ἀναγνωσθῶσι μετὰ προσοχῆς τὰ σχετικὰ μέρη Ματθ. ε΄. 1, 2, Λουκ. ϛ΄. 20, καὶ ἐν παραβολῇ πρὸς Μάρκ. γ΄. 13, 14, δ΄. 10, 11 κτλ. Ἐν δὲ τῇ μεσιτικῇ Αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν μαθητῶν προσευχῇ ἐν Ἰω. ιζ΄. 9 βλέπομεν πόσην διάκρισιν κάμνει ὁ Κύριος μεταξὺ τῶν εἰς Αὐτὸν πιστευόντων καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου.

Ἀλλὰ τότε, πάλιν θὰ εἴπῃ τις, πῶς θὰ ἐξηγηθῇ ἡ παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου, καθ᾽ ἣν ὁ ἁμαρτωλὸς καλεῖται υἱός; Τὴν δυσκολίαν ταύτην κατιδόντες πολλοὶ ἑρμηνευταὶ προτιμῶσι νὰ ἐξηγήσωσιν αὐτὴν ὡς ἀναφερομένην οὐχὶ εἰς τὴν ἐπι-

στροφὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἐπάνοδον τῆς ἀναγεγεννημένης ψυχῆς πρὸς καιρὸν ἀπομακρυνθείσης τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Ἐν τούτοις ὑπάρχει ἄλλη καταλληλοτέρα, ὡς φρονῶ, ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο: Αἱ παραβολαὶ κακῶς λαμβάνονται ὡς εἶδος ἀλληγοριῶν, ὅπου ζητεῖται ἐξήγησις καὶ ἐφαρμογὴ τῶν λεπτομερειῶν. Ἐξ αὐτῶν βεβαίως λαμβάνομεν πολλὰ καὶ πολύτιμα μαθήματα, ἀλλὰ κυρίως καὶ πρὸ παντὸς αἱ παραβολαὶ εἶναι ὡς τὰ ἱστορικὰ ἀνέκδοτα τὰ ἐν χρήσει εἰς Χριστιανικὰς διδασκαλίας· ὑπάρχει δηλ. μία κεντρικὴ ἰδέα, ἥτις παραδειγματίζεται καὶ σαφηνίζεται δι᾽ αὐτῶν, ἢ αἱ περιστάσεις ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀφήγησιν τῆς παραβολῆς πρὸς διαφώτισιν ἢ ἔλεγχον τῶν ἀκροατῶν. Εἰδικώτερον διὰ τὴν ἐν λόγῳ παραβολὴν ἡ συνέχεια ἐκ τοῦ ιε΄. κεφαλαίου τοῦ Λουκᾶ μᾶς δίδει τὴν κλεῖδα τῆς ἑρμηνείας αὐτῆς. Πέριξ τοῦ Χριστοῦ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐξ ἑνός, Φαρισαῖοι ἐπικριταὶ ἐξ ἄλλου. Ὁ ἄσωτος υἱὸς παριστάνει τὸν ἁμαρτωλὸν μετὰ τὴν περιπλάνησίν του ἐπιστρέφοντα εἰς τὸν Θεόν, ὁ δὲ πρεσβύτερος υἱὸς παριστάνει τὸν ἐπικριτὴν Φαρισαῖον δυσαρεστούμενον καὶ ἀδημονοῦντα διὰ τὴν ἀφύπνισιν καὶ ἐπιστροφὴν καὶ τὴν τόσον πρόθυμον ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἀποδοχὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ· ἀλλὰ τόσον ἦτο δυνατὸν ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἦτο ***τέκνον*** τοῦ Θεοῦ, ὅσον ὁ Φαρισαῖος ὁ ἀναισχύντως καυχώμενος ὅτι «οὐδέποτε ἐντολήν Σου παρέβην», καὶ πρὸς ὃν ὁ πατὴρ λέγει, «τέκνον, σὺ ***πάντοτε*** μετ᾽ ἐμοῦ εἶσαι». Αἱ φράσεις αὗται ἀπηχοῦσι τῶν Φαρισαίων τὴν περὶ ἑαυτῶν ἀλαζονικὰς ἀντιλήψεις καὶ οὐχὶ τὴν περὶ αὐτῶν κρίσιν τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐν τῷ κγ΄. κεφαλαίῳ τοῦ Ματθαίου ἐκφέρει τὸ μέγα καὶ τρομερὸν ἐκεῖνο κατηγορητήριον κατὰ τῆς ὑποκρίσεως, τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς ἀδιαλλαξίας αὐτῶν.

Ἐὰν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ οἱ προφῆται μεταχειρίζωνται ἐνίοτε φράσεις ὑποδηλούσας υἱϊκὴν σχέσιν μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τοῦ Θεοῦ, τοῦτο οὐδόλως ξενίζει ἡμᾶς· διότι γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Θεοῦ ***διαθήκης,*** ἐν ᾗ δὲν λαμβάνονται ὡς ἄτομα, ἀλλ᾽ ὡς ἔθνος, τὸ ὁποῖον προωρίζετο ὡς λίκνον διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Θεανθρώπου· εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι τόσον ἡ διαθήκη ἐκείνη, ὅσον καὶ ἡ σχέσις ἦσαν τύποι καὶ εἰκόνισις τῶν πραγματικοτήτων ***τῆς Καινῆς Διαθήκης.***

Θὰ εἶναι ἀληθῶς σωτήριον ἂν οἱ ἄνθρωποι μάθωσι τὸ ἁπλοῦν τοῦτο μάθημα, ὅτι ὁ Θεὸς ***ἕνα υἱὸν ἔχει,*** τὸν αἰώνιον Αὐτοῦ Λόγον, ὅστις καὶ διὰ τοῦτο ἀποκαλεῖται ὁ ***Μονογενής.*** Ὅλα τὰ λοιπὰ λογικὰ ὄντα ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι εἶναι ἁπλῶς ***κτίσματα.*** Ἀλλὰ ***χάριν τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ ἐνανθρωπήσαντος*** οἱ ἄνθρωποι καλοῦνται εἰς υἱϊκὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ σχέσιν. Καὶ ἡ ἀλήθεια θὰ διατυποῦτο ἀσφαλῶς ἐὰν ἐλέγετο ὅτι: «Φύσει πάντες οἱ ἄνθρωποι εἶναι τέκνα ὀργῆς· ἀλλὰ διὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ λόγου τοῦ Θεοῦ ἐνανθρωπήσαντος ἠνοίχθη διὰ τὸν ἄνθρωπον θύρα θαυμαστῆς σωτηρίας καὶ ἐξόχου ἀνυψώσεως, ἐπειδὴ ὁ μὲν φραγμὸς ὃν ἤγειρεν ἡ ἁμαρτία μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ αἴρεται διὰ τοῦ ἱλαστηρίου θανάτου τοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ ἁμαρτωλὸς καλεῖται εἰς μετάνοιαν καὶ πίστιν εἰς Αὐτόν, δι᾽ οὗ λαμβάνει ἄφεσιν ἁμαρτιῶν διὰ τοῦ αἵματος Αὐτοῦ, ἐνδύεται τὴν ἀμώμητον Αὐτοῦ δικαιοσύνην, ἀναγεννᾶται, ***υἱοθετεῖται*** καὶ ***γίνεται τέκνον Θεοῦ,*** εὐθὺς ὡς δεχθῇ τὴν τοιαύτην σωτηρίαν.

Ἔχομεν ἀναγνώση τελευταίως ἀρκετὰ ἐν τῷ «Ἀστέρι» περὶ τῆς αὐθυποβολῆς τῆς ἐν χρήσει μεταξὺ τῶν «Πεντηκοστηνῶν». Τὸ ἄρθρον «Ἡ ἐπιβολὴ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας» φαίνεται ὡς ὑποδεικνῦον κἄτι παρόμοιον, διότι μᾶς δεικνύει τὴν ὁδὸν τῆς ***ὑποβολῆς***· καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἀπὸ ἐλέγχου τῆς ἁμαρτίας πρὸς ἀφύπνισιν καὶ στροφὴν εἰς τὸν Χριστὸν ὡς τὸν ἐξαγοράσαντα ἡμᾶς ἀπὸ τῆς καταδίκης, γίνεται ἁπλούστατα μία ὑποβολή: «Μὴ στενοχωρῆσαι διὰ τὰς ἁμαρτίας σου· ***εἶσαι*** τέκνον τοῦ Θεοῦ καὶ ***συμμετέχεις εἰς τὴν φύσιν τοῦ Πατρός,*** ὅστις αὐθορμήτως σὲ ἀγαπᾷ, ὅσον καὶ ἂν σὺ εἶσαι ἀνάξιος τῆς ἀγάπης ταύτης· ἀρκεῖ νὰ μετανοήσῃς, νὰ ἀποφασίσῃς τὴν ἐπιστροφήν σου πρὸς Αὐτόν, καὶ ὁμολογήσῃς τὴν ἐνοχήν σου καὶ ἀναξιότητα, καὶ Αὐτὸς εἶναι πρόθυμος νὰ σὲ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὰς εὐλογίας καὶ τὰς προνομίας τῆς οἰκογενείας τοῦ Θεοῦ, καὶ Αὐτὸς ἐπὶ τέλους ὡς Πατὴρ κἄτι θὰ κάμῃ διὰ σέ, ὁ πατὴρ δὲν παύει νὰ ἀγαπᾷ τὸ τέκνον του, ὅσον καὶ ἂν παρεκτραπῇ· δὲν ἔχεις φόβον ἀπωλείας», ὁ δὲ Χριστὸς ἀπὸ Σωτῆρος μετατίθεται εἰς τὴν θέσιν διδασκάλου, ὅστις ἔφερεν εἰς φῶς αὐτὴν τὴν ἰδέαν, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι τέκνα τοῦ Θεοῦ!

Ἂς μὲ συγχωρήσῃ ὁ συντάξας τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον ἂν ἔγραψά τι λίαν αὐστηρόν, ἀλλ᾽ ᾐσθάνθην τὴν ἀνάγκην διὰ τὸν «Ἀστέρα» νὰ διακρατήσῃ τὴν εὐαγγελικὴν αὐτοῦ στάσιν.

Λουτρὰ Αἰδηψοῦ, τῇ 19ῃ Αὐγούστου 1931. ***Σ. Π. Μόσχου***

ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΗ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

Δημοσιεύοντες κατὰ καθῆκον τὴν ἄνωθι ἐπιστολὴν τοῦ σεβαστοῦ συνεργάτου τοῦ «Ἀστέρος» αἰδ. κ. Ξ. Π. Μόσχου, ἐκφράζομεν τὴν λύπην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔκπληξίν μας, ὅτι τὸ ἄρθρον τοῦ Ἰουλίου ἐ. ἔ. «Ἡ ἐπιβολὴ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας», ἔγεινεν ἀφορμὴ παρεξηγήσεως τόσον ξένης πρὸς τὴν πραγματικότητα. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ ἀποδώσωμεν τὴν παρεξήγησιν αὐτὴν εἰς ἄλλο τι ἢ εἰς τὴν ἐμμέριμνον εὐθύνην τοῦ θεολόγου, ὅπως ἀνακαλύπτῃ καὶ προλαμβάνῃ νεωτεριστικὰς ἰδέας, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν αἱρέσεις· ἐν προκειμένῳ δὲ εἰς τὸν φόβον, μὴ λαθραίως ὑπεισχωρήσῃ τὸ δόγμα τῆς «παγκοσμίου σωτηρίας», ὡς μᾶς δίδει νύξιν αὐτὸς ὁ γράψας.

Ἀπαντῶμεν, ἐν πρώτοις, ὅτι ὡς ἐμφαίνει ὁ τίτλος τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου μας «Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ», πρόκειται περὶ μιᾶς ἀντικειμενικῆς ἐρεύνης, ἥτις ἐξετάζει ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης πλευρᾶς, τί εἶναι ἐκεῖνο ἐν τῇ Χριστιανικῇ θρησκείᾳ, τὸ ὁποῖον πρὸ παντὸς ἑλκύει, θῖγον χορδὴν βαθυτάτην τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, Εἶναι μία ἀνάλυσις ψυχολογική, βασιζομένη ἐπὶ τοῦ παραλληλισμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης πατρότητος πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Δὲν πρόκειται ἑπομένως περὶ δογματισμοῦ, οὔτε ὑποκρύπτει διδασκαλίαν ἀντίθετον πρὸς τὴν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ· ἐὰν δὲ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ χρῆσις τῆς λέξεως «***φύσει τέκνα τοῦ Θεοῦ***», προκαλῇ ἀντίρρησιν, ἂς ληφθῇ ὑπ᾽ ὄψιν ἡ δυσκολία τῆς ἐξευρέσεως ἄλλης λέξεως, ἥτις καταλλήλως νὰ ἐκφράζῃ τὴν ἀρχικὴν καὶ κατὰ πρόθεσιν τοῦ Θεοῦ σχέσιν τοῦ ἀναμαρτήτου πρωτοπλάστου πρὸς τὸν Πλάστην.

Ἡ ἁγία Γραφὴ μᾶς δεικνύει τὸ ἀνώτατον τῶν ἐπιγείων πλασμάτων, ***κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ πλασθέν,*** πεπροικισμένον μὲ λογικὸν καὶ μὲ συνείδησιν, δυνάμενον νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδέαν τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐν στενῇ μετὰ Τούτου ἐπικοινωνίᾳ διάγον ἐν τῷ Παραδείσῳ, ἀναμάρτητον δὲ καὶ προωρισμένον νὰ ἀπολαμβάνῃ αἰωνίου εὐδαιμονίας, ἐφ' ὅσον θὰ ἐξηκολούθῃ νὰ ἐκπληροῖ τὸν ὑψηλόν του προορισμόν. Ἀλλ' οὗτος παραβὰς τὴν ἐντολήν, ἐξέπεσε τῆς ὑψηλῆς ἐκείνης προνομιακῆς καταστάσεως, καὶ ὑπέστη τὴν δικαίαν ποινὴν τῆς παρακοῆς, ἐκδιωχθεὶς τοῦ Παραδείσου, ὅπως διάγῃ πλέον ὑπὸ τὴν ἀρὰν τοῦ θανάτου. Ἐδῶ ὅμως τὸ ἔλεος θριαμβεύει τῆς δικαιοσύνης, καὶ μὲ τὴν ἀρὰν δίδεται καὶ ἡ ἐπαγγελία, διανοίγεται ἡ ὁδὸς τῆς σωτηρίας, ἡ διὰ πίστεως εἰς τὸν μέλλοντα νὰ γεννηθῇ ἐκ τοῦ σπέρματος τῆς γυναικὸς Σωτῆρα.

Παρῆλθον αἰῶνες καὶ ἐξεπληρώθη ἡ ὑπόσχεσις· ὁ προαιώνιος Λόγος ἐγένετο σὰρξ ***διὰ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον.*** Ἐδίδαξεν, εὐηργέτησεν, ἐθαυματούργησε καὶ τέλος ὑπέστη τὸν σταυρικὸν θάνατον, ὅπως ἐκπληρώσῃ τὴν ἀπαίτησιν τῆς θείας δικαιοσύνης ἀντὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου, οὕτω δὲ διαλλάξῃ τοῦτον πρὸς τὸν Θεόν, καὶ διανοίξῃ τὴν πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Πατρὸς θύραν εἰς πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν. Ἰδοὺ ἐν ὀλίγοις τὰ στοιχεῖα, ἐπὶ τῶν ὁποίων βασίζεται ἡ ἰδέα τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας, ἥτις ἄλλως τε δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἢ ὡς σχέσις Πατρὸς πρὸς τέκνον, τέκνον παρήκοον μὲν καὶ ὑποπεσὸν ὑπὸ τὴν δικαίαν ὀργὴν τοῦ Πατρός, ἀλλ' οὐχ ἧττον τέκνον, χάριν τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ὁποίου ἡ θύρα τοῦ πατρικοῦ οἴκου,—ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Σωτὴρ—μένει ἀνοικτὴ εἰς πάντα ἐν μετανοίᾳ καὶ πίστει ζητοῦντα αὐτήν.

Ὅτι τοῦτο δὲ ἐξάγεται ἐκ τῆς ὅλης διδασκαλίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν, δὲν θὰ δυνηθῇ τις νὰ ἀρνηθῇ. Ἀδιάφορον ἂν ἡ Παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου Υἱοῦ ἔχῃ καὶ ἔννοιαν συμβολικήν, ἂν ἐλέχθη πρὸς ἔλεγχον τοῦ Φαρισαϊκοῦ πνεύματος, καὶ πρὸς ὑπόδειξιν τῆς σχετικῆς πρὸς τὸ τοιοῦτον πνεῦμα θέσεως τοῦ ἀληθῶς μετανοοῦντος ἁμαρτωλοῦ. Ἀλλοίμονον ἂν ὁ συμβολισμὸς πρέπει νὰ προβάλλεται πρὸ τῆς οὐσίας! Ἂν ἡ πρὸς τοὺς μαθητὰς ἀπευθυνομένη διδαχὴ τοῦ Κυρίου δὲν ἤθελεν ἰσχύει καὶ διὰ τὰ πλήθη, τὰ συντρέχοντα ὅπως ἀκούσωσι τὸν Διδάσκαλον, καὶ κρεμάμενα ἐπὶ τῶν λόγων του μέχρι τοῦ νὰ λησμονήσωσι καὶ τὴν φυσικὴν ἀνάγκην τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῆς τροφῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς μετέπειτα γενεὰς τῶν ἀνθρώπων! Ἡ πεῖρα ἀναριθμήτων ἁμαρτωλῶν, ἐπιστραφέντων ἐκ τῆς ἁμαρτίας εἰς τὸν Θεὸν ἐξ ἀφορμῆς τῆς παραβολῆς τοῦ Ἀσώτου, εἶναι ἡ ἰσχυροτέρα διάψευσις τῆς τοιαύτης ἀξιώσεως. Καὶ πόθεν ἀρύεται τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου τὸ ἀνθρωπίνως ἐπαγωγόν του, ἂν ὄχι ἐκ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν παραβολῶν καὶ ἄλλων ἁπλουστάτων ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου ληφθεισῶν παρομοιώσεων τῆς διδαχῆς τοῦ Κυρίου, ὑπὸ τὰς ὁποίας οἱ βαθύτερον χωροῦντες εἰς τὰ πνευματικὰ διαβλέπουν τὰς ὑψίστας ἐννοίας τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ ἀπέναντι τοῦ ἀνθρώπου; Τὸ δὲ ὅτι διὰ τῆς ἁμαρτίας κατέστημεν «τέκνα ὀργῆς» δὲν ἀναιρεῖ τὴν ἀρχῆθεν θέσιν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἀναγεννήσεως πάλιν θὰ ἀποκατασταθῇ.

Ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ δέ, ἐν πάσῃ μετριοφροσύνῃ, νὰ τονίσωμεν ὅτι ἐπὶ

67 ὅλα ἔτη, ὁ «Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς» δὲν ἔπαυσε νὰ κηρύττῃ τὰς ἀμιγεῖς Εὐαγγελικὰς ἀληθείας, μὲ κέντρον τὸν Σωτῆρα τῆς ἀνθρωπότητος Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τὴν σωτηρίαν διὰ πίστεως εἰς τὴν ἐξιλαστὴν Αὐτοῦ θυσίαν.

Ὅσον διὰ τὴν ἐξ ὑπολογισμοῦ μετάνοιαν ἐκείνων οἵτινες ἐξ αὐθυποβολῆς θὰ εἴπουν: «Ἂς μὴ στενοχωρούμεθα, κτλ.» δὲν ἔχομεν νὰ εἴπωμεν τίποτε, εἰμὴ ὅτι ἡ τούτων μετάνοια δὲν εἶναι μετάνοια, ἐπομένως δὲν συντρέχει λόγος νὰ συζητῶμεν περὶ αὐτῆς. ***Μ. Μ. Κ.***

ΠΟΙΚΙΛΑ

Τὰ κατὰ τὸ 1929 ἐν Ἑλλάδι διαζύγια κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικήν.— Ἐξεδικάσθησαν 1354 ὁριστικαὶ ἀποφάσεις τῶν πρωτοδικείων ἐπὶ ἀγωγῶν περὶ διαζυγίου, ὧν 1232 ἀπήγγειλαν διαζύγιον καὶ 122 ἀπέρριψαν τὴν περὶ διαζεύξεως αἴτησιν.

Ἐκ τῶν 1232 ἀποφάσεων αἵτινες ἐκήρυξαν διαλελυμένον τὸν γάμον ἐστηρίχθησαν 4,6 % εἰς μοιχείαν τοῦ ἀνδρός, 1,4 % εἰς μοιχείαν τῆς γυναικός, 0,4 % εἰς ἐπιβουλὴν τῆς ζωῆς 29,0 % εἰς κακόβουλον ἐγκατάλειψιν, 50,6 % εἰς ἰσχυρὸν κλονισμὸν τῶν γαμικῶν σχέσεων καὶ 1,4 % εἰς ἄλλους νομίμους λόγους.

Ἐκ τῶν αὐτῶν ἀποφάσεων ἐκήρυξαν ὑπαίτιον τοῦ διαζυγίου τὸν ἄνδρα 41,1 %, τὴν γυναῖκα 48,4 % καὶ ἀμφοτέρους 10,5 %.

Ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ προηγούμενα ἔτη ἐξεδόθησαν διαζύγια: τὸ 1929 1232· ἀπερρίφθησαν σχετικαὶ αἰτήσεις 122· τὸ 1928 ἐξεδόθησαν διαζύγια 1147 καὶ ἀπερρίφθησαν σχετικαὶ αἰτήσεις 139, τὸ 1927 ἐξεδόθησαν διαζύγια 961 καὶ ἀπερρίφθησαν αἰτήσεις 125 καὶ τὸ 1929 ἐξεδόθησαν διαζύγια 1223 καὶ ἀπερρίφθησαν αἰτήσεις 143.

Ἀναλογία ἐπὶ τοῖς % διαζυγίων λόγῳ μοιχείας:

Τοῦ ἀνδρός: τὸ 1929 4,6 %· τὸ 1928 3,0 %· τὸ 1927 3,0 %, καὶ τὸ 1926 3,3 %.

Τῆς γυναικός: τὸ 1929 14,0 %, τὸ 1928 16,4 %, τὸ 1927 17,0 % καὶ τὸ 1926 18,1 %.

Ὑπαίτιος ἐκηρύχθη ἐπὶ τοῖς % ὁ ἀνήρ: κατὰ τὸ1 929 41,1 %· τὸ 1928 39,8 %· τὸ 1927 38,5 %, καὶ τὸ 1926 35,1 %. Ἡ γυνή: τὸ 1929 48,4 %· τὸ 1928 50,8 %· τὸ 1927 50,7 % καὶ τὸ 1926 55,7 %.

— **Οἱ τέσσαρες Ἡρῶδαι,** τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ἡ Νέα Διαθήκη:

1) **Ἡρώδης ὁ Μέγας,** ὁ ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας, ὅστις διέταξε τὴν σφαγὴν τῶν βρεφῶν ἐν Βηθλεέμ, ὅταν ἐγεννήθη ὁ Χριστός. Ἀπέθανε κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

2) **Ἡρώδης Ἀντύπας,** υἱὸς τοῦ προηγουμένου (π. Χ. 4—37 μ. Χ.). Αὐτός, κατ' ἐπαίτησιν τῆς Ἡρωδιάδος, διέταξε νὰ ἀποκεφαλισθῇ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ἢ Πρόδρομος.

2) **Ἡρώδης Ἀγρίππας ὁ Πρῶτος.** Ἔγγονὸς τοῦ Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου. Ὁ διατάξας τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου. (Πράξ. ιβ' 2).

4) **Ἡρώδης Ἀγρίππας ὁ Δεύτερος.** Εἶναι ἐκεῖνος ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἔκαμε τὴν ἀπολογίαν του ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. (Πράξ. κς'. 28).